

HAVØRNA

Organ for Norsk Ornitologisk Forening avd. Nordland

ÅRG

9

1998

HAVØRNA

NR 9

Styre for NOF avd Nordland:

Leder: Johan Sirnes, Ramsvikvn 267, 8370 LEKNES

Styremedlemmer:

Frantz Sortland og Dagfinn Kolberg

Lokallagsadresser:

Bodø: Thor-E. Kristiansen, Hellåsvn. 5B, 8011 BODØ

Ofoten: P.boks 499, 8501 Narvik

Rana: Boks 301, 8601 Mo i Rana

Sør-Salten: Øystein Birkelund, 8178 Halså

Vesterålen: Ole P. Bergland, Oppslåttvn 13A,
8400 Sortland

Vestvågøy: Harald Våge, box 316, 8370 Leknes

Redaktør: Øystein Birkelund, 8178 HALSA

Forside: "Canadagås" av Karl B. Strann

Midtsider: "Tjeld" og "Flaggspett" av Roar Dahl.

Bakside (inn): "Fiskemåse" av Roar Dahl.

REDAKSJONELT

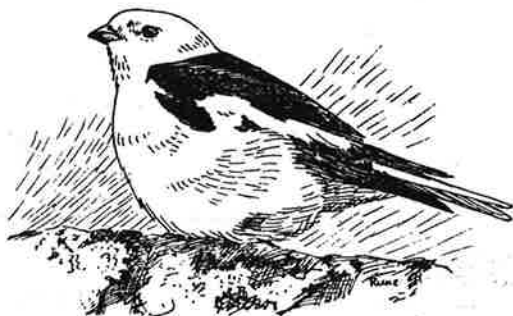
Hei, igjen. Årene går fort, og det niende nummeret av Havørna har sett dagens lys. Håper at bladet også denne gangen fanger interesse. Takk til alle de som har sendt artikler og/eller bilder.

Når dette leses, er mange av oss samlet til NOF-treff på Fauske; et spennende område spesielt i trekktida. Noen tenker kanskje tilbake til fjorårets treff i Ballangen som på alle måter var vellykket, ikke minst pga flinke og entusiastiske arrangører - og et nydelig vær. NOF-treffet er viktig for å utvikle samholdet i fylkeslaget og lokallagene imellom. Vi jobber jo på lag mot de samme målene.

Samarbeidet med fylket varierer dessverre noe mer. I fjor fikk vårt lokallag bra med midler til å gjennomføre interessante og viktige prosjekt, bl.a en undersøkelse av tidligere sildemåse-lokaliteter. Med positivt resultat for ett av områdene. I år søkte vi på midler for å følge opp dette området, men fikk tilsagn om et betydelig mindre støtte enn i fjor. Hvis vi, som et lite lokallag, skal kunne gjennomføre prosjekt av denne typen, er vi avhengig av offentlige midler.

Men vi gir ikke opp - til neste år sender vi nye søknader!

Redaktøren.

SJEFEN har ordet

NOF - avd. Nordland - styrets virksomhet.

På årsmøtet på Leknes i august 96 ble det valgt nytt styre etter de nye vedtektene. Dvs. et styre på tre personer som kan velges fritt i fylket. Dette i motsetning til den tidligere ordningen hvor lokallagene vekslet mellom å ha ansvaret for fylkesavdelingen, og hvor man skiftet med to års mellomrom. Dette var en ordning som fungerte så som så, i og med at hvert lag måtte begynne fra grunnen av og sette seg inn i saker og rutiner. Og når man såvidt var kommet inn i det, måtte man sende det hele fra seg.

Forutsetningen for et styre på tre personer var at man da kunne ha telefonmøter (leder må ha "samtale venter" funksjon på sin telefon). Prisen på et møte på ca en time blir da ca. kr 60 (fjerntakst).

Erfaringene så langt med denne styreformen er at det fungerer rimelig bra. Det blir kanskje mer arbeid på leder når det gjelder skriving av sakslister og referater, slik at leder også fungerer som sekretær - men det er kanskje ikke noe nytt.

Styrets oppgaver er i følge vedtektene:

- 1 - Skaffe tilveie midler til foreningens drift.
- 2 - Oppnevne utvalg og bidra til at disse utfører sine arbeidsoppgaver.
- 3 - Arrangere årsmøte og NOF-treff.

Ad 1. Inntektene til fylkesavdelingen kommer fra to kilder; kontingent fra lokallagene, og tilskudd fra Miljøverndepartementet v/Fylkesmannens miljøvernavdeling. Sistnevnte kilde har langt på vei finansiert prosjektene "Havørna" og Ornitologisk bibliografi. Vi hadde også håpet å få finansiert store deler av prosjektet "Fugleguide for Nordland", men her var årets tildeling en stor skuffelse. "Havørna" fikk kr 3000 (Trykning og distribusjon koster 8-9000), Orn. bibliografi fikk kr 0 (20 000 i fjor) mens fugleguiden fikk kr 5000 (søkt om 30 000 i år).

"Fugleguide for Nordland" er tema på årets NOF-treff. Vi får her diskutere om vi har mulighet til å dra dette prosjektet i land.

Nytt fra høsten 97 er at fylkesavdelingen har en fast representant i NOF's landsstyre som har to møter i året. Styret har vedtatt at representasjonen i landsstyret går på omgang mellom styremedlemmene.

Største problemet med disse møtene er at vi får for kort tid til å diskutere sakene på forhånd, og lokallagene får ikke mulighet til å si sitt.

Viktigste saker her har vært hovedforeningens økonomi hvor utgiftene har vært for store. På siste landsstyremøte (mars), ble det vedtatt å skjære ned på bemanningen i sekretariatet. - Noe som forhåpentlig vil gi resultater.

I Nordland har vi seks lokallag som alle fungerer bra og tilsammen nærmere 400 medlemmer. Styrets fremste oppgave er å fungere som et bindeledd mellom disse, ved felles prosjekter og NOF-treff.

Tilsammen sitter NOF-medlemmene i fylket inne med enormt mye kunnskap om Nordlands mangfoldige natur og fugleliv. Det er derfor skuffende at man i fylkesmannens miljøvernavdeling ikke verdsetter dette mere når de fordeler sine midler.

Hilma John Simons

*Toppskarv i hekkedrakt på Røsthavet.
Foto: Ove Pedersen*

I mørketida

*November, tia imellom to fugl perioder,
maneden der man drom om det som var og fabla om det som kan bli.*

Eg skulle å sjå på noe skog, men kikkerten var ikke den første eg tenkt og ta med meg. Like ved skogholtet nede på en poll telte eg ett par kvinender og 30 sangsvaner, ingen ungfugler, det såg ut tel å bli ett nytt år med lav ungfugl prosent.

Før eg stoppa bilen smatt det ei kvit røyskatt over veien og forsvant inn i et steingjerde, i det 15 - 20 cm. snølaget var det spor på kryss og tvers etter den. I skogkanten satt ei sjur og ført en lavmælt samtale med seg selv.

Inne i skogen var det stilt og med snøen på greinene gav den ei god julestemning, plutselig satt det en granmeis tett ved siden av meg og da eg hermte etter den dukka det opp ennå en tre fire stykker og med i følge var det ett par fuglekonger som surra rundt meg i full tillit, men vips så var de vekk og skogen var like taus.

Gikk igjennom og over skogen opp i mot fjellet og tok ei pause mens eg såg på to tre ravnner som leka seg rundt en fjelltopp og ned over lia. Stod og tenkt at det her måtte jo være et fint jaktfalkterreng da det inn på netthinna seila en fugl, det var en rovfugl men om det var storfalk eller hønsehauk klart eg ikke å sjå, nu hadde kikkerten vært god å ha. Fugelen seilte rett mot lia der ravnene var og de var ikke sein om og jage den, men så snudd den seg og da var det ravna som ble jakta slik sto det på ei stund, ravn etter rovfuglen og rovfuglen etter ravna. I mellomtida var det dukket opp to fugler til på himmelen, kongeørn, da ravna og rovfuglen var lei av leken bøyd rovfuglen av og seilte tilbake dit den kom fra. Da eg ikke klart å følg den lengre med øye konsentrert eg meg om kongeørnene, mesterlige fugler til å stå i ro og henge på vinden, men nu var det tre fugler der, den ene kongeørna jaga rundt i ring med en mindre fugl tidvis såg eg to tidvis bare en fugl, helt til ørna ga opp og den minste kom seilende alene, det var en ny hønsehauk eller falk. Den styrt i samme retning som den forrige, att eg skulle la kikkerten stå heime.

Tok ut to rype da eg gikk tilbake til skogen, de kasta seg så stilt som ei rype kan klar det inn mellom trærne og var borte de hadde nok sett samme skuespillet som meg og var nok lite lysten på noen langflyging i åpent terreng.

På en kort lysdag i november hadde eg fått møtt to Konger, fått sett den største og den minste i den norske fugleverden, sett de i matsøk tell vanns tell lands og i lufta. Da er det vel bare å si som i sangen: *Og den som ikke er noyd med så, hei fara er noyd med sa. Han er ikke verd ei kråke å sjå hei fara, falt du rilti raltura.*

Børge Klevstad

I november kan du få se både rype og granmeis.

Begge foto: Karl B. Strann

*Avifaunistisk liste for
Bliksvær naturreservat, Bodø
per februar 1998.*

Tekst og bilder: Martin Eggen, NOF Bodø lokallag

Bliksvær er en av de større øygruppene som ligger utenfor kysten av Bodø. Nå er det bare noen få fastboende på hovedøya, men mange av de gamle husene blir brukt som fritidsboliger. Landskapet er dominert av fjell og berg, med myrområder, kratt og mindre partier med kortvokst skog i dalsøkene. Den nedlagte skolen på hovedøya kan alle som er interessert leie for en billig penge.

Selv om Bliksvær naturreservat ikke er den lokaliteten som er mest frekvent besøkt av undertegnede og andre Bodø- ornitologer, har man de siste årene fått en brukbar oversikt over øyas mange kvaliteter. Øya ble først oppsøkt noen helger høsten 1995 og 1996 (hovedsakelig i aug.) for å prøve seg på ringmerking ved hjelp av nettfangst i regi av Salten ringmerkingsgruppe. Senere har jeg besøkt øya flere ganger vår, sommer og vinter for å undersøke fuglefaunaen. Observasjonsvirksomheten har da begrenset seg til hovedøya. Flere turer til lokaliteten vil utvilsomt kunne føre til en rekke tilføyelser til artslisten under.

Bliksvær ble vernet som naturreservat hovedsakelig på grunn av hekking av havørn, samt større mengder hekkende skarv og annen sjøfugl, men øygruppen har en rekke andre særegenheter. En jevn, god våndbestand gjør at rovfugler opptrer i relativt høy tetthet hele året. Hovedøya har også etter hvert fått en brukbar tilvekst av kratt og bartrær, noe som gjør sitt for å tiltrekke spurvefugl.

Symboler:

T: trekk

S: Streif/tilfeldig

(V): vår

(S): sommer

(H): høst

(Å): året rundt

Vanlighetsbetegnelse:

*: observert 1 gang

** : observert et par ganger

** : observert flere ganger.

Dersom det står ikke er satt noen stjerne(r) bak symbolet betyr dette at arten enten er vanlig/tallrik eller regulær.

Art	Status	Kommentar
Storlom	T	
Smålom	Hekker/T	Hekker enkelte år. Vanlig på trekk.
Gulnebbblom	T*	I 1K. ind. sett på trekk 02.09. 1997
Havhest	S	
Grålire	S**	Enkeltind. er observert (Kristiansen og Eggen 1996)
Havsvale	S**	Noen få ind. sett av fiskere, hovedsakelig på høsten (Kristiansen og Eggen)
Storskarv	Hekker (Å)/T	Ca. 150 par, og dermed den største kolonien i Salten (Nystad og Misund 1992).
Toppskarv	Hekker (Å)/T	
Gråhegre	T/S	Noen ind. sees vår, sommer og høst.
Grågås	Hekker/T	

Art	Status	Kommentar
Kortnebbgås	T	
Sangsvane	S**	Skal være sett på trekk (Eggen 1996)
Gravand	H/S***	Nystad og Misund 1992 oppgir arten som hekkefugl. Dette er ikke konstatert de siste årene.
Stokkand	S	Ingen konkrete hekkefunn.
Krikkand	S	Sannsynlig hekkefugl.
Brunnakke	T**	Sett om høsten.
Praktærfugl	S*	Hann 02.06. 1996.
Ærfugl	Hekker/T (Å)	Ikke spesielt tallrik som hekkefugl. Nokså fåtallig vinterstid.
Havelle	T/S(Å)	Sees i lave antall i trekktiden, samt om vinteren.
Svartand	T	Skal ikke være uvanlig på trekk, særlig i mai/juni. Hele 775 ind. telt 01.- 02.06. 1996.
Sjørre	T*	15 ind. 01.06.1996.
Kvinand	T**	Opptrer på trekket.
Siland	Hekker (Å)	Fåtallig om vinteren.
Lakseand	S*	1 hunn 02.06. 1996.
Myrhauk	S*	1 hann 01.05.1994 (LRSK- rapport 1994). 10. funn i Nordland.
Spurvehauk	S/T(Å)	
Hønehauk	T/S***	1 stasjonært ind. (97-98) er trolig hovedårsaken til at rypebestanden på hovedøya per. feb. 1998 er på et minimum.
Fjellvåk	Hekker/T	Fast hekkefugl
Havørn	Hekker (Å)	
Kongeørn	S**	
Tårnfalk	Hekker/T	1 vinterobservasjon: 1 hann 30.01. 1998.
Dvergfalk	T	
Jaktfalk	T/S (Å)	Observeres vanlig.
Vandrefalk	T/S	Spesielt vanlig på høsten.
Lirype	Hekker (Å)	
Tjeld	Hekker/T	
Sandlo	Hekker/T	
Heilo	T	
Vipe	Hekker/T	2 - 4 par hekker.
Steinvender	Hekker/T (Å)	Sett ved alle vinterbesøk til øya, maksimum 4 ind. 30.01. 1998.
Fjæreplytt	T/S (H og vinter)	
Brushane	T	
Storspove	Hekker/T	
Småspove	Hekker/T	Oppgis å hekke av Nystad og Misund 1992. Konkrete hekkefunn foreligger ikke de siste årene.
Rødstilk	Hekker/T	Mellom 3 og 6 par hekker.
Sotsnipe	T (H)	
Gluttsnipe	T	
Myrsnipe	T	
Dvergsnipe	T (H)	
Svømmesnipe	T*	Kristiansen og Eggen 1996 oppgir at svømmesnipen er sett på sjøen utenfor

		Bliksvær under stille vær.
Rugde	Hekker/T	
Enkeltbekkasin	Hekker/T/S	En karakteristisk art for øygruppen. Flere observasjoner er gjort om vinteren.
Polarjo	T*	1 ad. på trekk NØ 02.06. 1996. 24. funn i Nordland.
Tyvjo	Hekker/T	
Dvergmåke	S*	Observert på 1950- tallet (Kristiansen og Eggen 1996)
Hettemåke	S*	Sett primo juli 1994. Trolig mer vanlig enn denne ene observasjonen tilsier.
Fiskemåke	Hekker/T	Observert vinterstid.
Sildemåke	Hekker	Bestandsstørrelse- og utvikling lite kartlagt.
Krykkje	S/T (Å)	Vanlig også vinterstid.
Gråmåke	Hekker/T (Å)	Over 100 hekkende par (Nystad og Misund 1992)
Svartbak	Hekker/T (Å)	
Makrellterne	S/T	Ikke konstatert hekkende.
Rødnebbterne	Hekker/T	
Lomvi	S/T (Å)	
Alke	S/T (Å)	
Teist	Hekker (Å)	Opptil 100 ind. telt rundt hovedøya sommerstid. (Eggen 1996)
Lunde	S (Å)	Fåtalig vinterstid.
Alkekonge	T/S	Sett i mai måned, men hovedsakelig en fugl som er å finne i været om vinteren (nov. - mars)
Gjåk	T/S	Opptil 4 ind. syngende i mai/juni (Eggen 1996) Trolig en regulær hekkefugl.
Svartspett	S*	Observert 1 gang (Alf Pedersen pers. medd.)
Flaggspett	S**	Alf Pedersen pers. medd.
Hubro	S**	2 kjente funn, deriblant en syngende fugl i mars måned (Alf Pedersen pers. medd.)
Haukugle	S*	Minst 2 funn på øya, et av disse omfatter 1 dødt individ. (Alf Pedersen pers. medd.)
Spurveugle	S*	Sett minst 1 gang, da 1 fugl hadde viklet seg inn i et nett på låven og senere omkom (Alf Pedersen pers. medd)
Perleugle	S*	Skal være sett (Alf Pedersen pers. medd)
Jordugle	Hekker	Årlig hekkefugl, gjerne flere par.
Sanglerke	S*	01.06. 1996.
Tårnseiler	S*	1 ind. ultimo aug. 1997.
Låvesvale	Hekker	1 - 2 par, de siste årene med god hekkesuksess.
Skjærepiplerke	Hekker/T	Svært vanlig. 1 vinterobservasjon: 1 ind. 30.01. 1998.
Heiipplerke	Hekker/T	
Trepplerke	T (H)*	Flere ind. hørt trekkende ultimo aug. 1997.
Linerle	Hekker/T	
Gjerdsmett	Hekker/(T)	Sterkt varierende bestand. Tallrik i 1995, fraværende i 1996. 1 ind. observert 03.03. 1997.
Jernspurv	Hekker/T	1- 2 hekker.

Rødstrupe	T/S (V og H)	Flere sommerobservasjoner foreligger. Mulig hekkefugl. Vinterfunn: 1 ind. 30.01. 1998.
Blåstrupe	Hekker	Opptil 11 syngende hanner på hovedøya samtidig i juni 1996 (Eggen 1996).
Buskskvett	Hekker	Oftest noen ganske få (1-3) hekkepar.
Steinskvett	Hekker/T	
Ringtrost	T (H)*	
Svarttrost	Hekker/T/S (Å)	Noen par hekker. Opptil 8-9 stykker observert midtvinters.
Gråtrost	Hekker/T/S	
Rødvingetrost	Hekker/T	En av de mer tallrike spurvefuglene.
Måltrost	T/S	Opptrer på trekk, men 1 fugl sang i en lengre periode 02.06. 1996 (Eggen 1996)
Sivsanger	Hekker	Varierende bestand; 2 - 5 par.
Sylvia sp.	T*	En Sylvia- sanger, trolig munk eller hagesanger, er notert 28.08. 1995.
Løvsanger	Hekker/T	
Gransanger	T	Hørt syngende flere ganger på vårparten.
Fuglekonge	T/S	Spesielt vanlig senhøstes.
Svarthvit fluesnapper	Hekker	Hekker i oppsatte kasser.
Gråfluesnapper	Hekker*	Reirbygging observert i juni 1996 (Eggen 1996).
Kjøttmeis	S(Å)	Det er usikkert om arten hekker. Opptil 11 ind. telt sammen (jan. 1998).
Blåmeis	S*	1 ind. 31.01. 1998.
Tornskate	S*	1 juv. Fanget for ringmerking 25.08. 1995. 9. Funnt i Nordland.
Stær	Hekker/T	Relativt tallrik.
Kråke	Hekker	
Ravn	Hekker	Nystad og Misund 1992 oppgir hekkebestanden til 1 - 2 par.
Gråspurv	(Hekker)	Kom bort fra øya på begynnelsen av 80- tallet. (Nystad og Misund 1992)
Bjørkefink	T	
Bokfink	T (H)**	
Grønnfink	Hekker/T/S (Å)	Noe overraskende kanskje; en nokså vanlig fugl i været. Opptil 110 ind. telt på høsttrekket (medio sept. 1997).
Dompap	S (Å)	Opptil 10 ind. året rundt. En sannsynlig hekkefugl.
Korsnebb sp.	T*	8 - 9 ind. i en flokk trakk over hovedøya ultimo aug. 1997. Etter alt å domme grankorsnebb.
Gråsisik	T/S	En sannsynlig hekkefugl.
Bergirisk	Hekker/T	Hekker relativt tallrikt.
Gulspurv	Hekker	Hekker i lite antall (Eggen 1996).
Sivspurv	Hekker	Vanlig.

118 arter er per februar 1998 registrert på Bliksvær naturreservat..

Referanser:

- T. E. Kristiansen og M. Eggen, *Rapport over fuglelivet i Bodo kommune*, Norsk Ornitologiske Forening, Bodo lokallag, 1996.
- M. Eggen, *Avifaunistisk liste for Bliksvær naturreservat, Bodo, Nordland per juni 1996*, upublisert.
- A. Nystad og H. Misund, *Bliksvær naturreservat* (artikkel), Havørna, organ for Norsk Ornitologiske Forening avd. Nordland, årg. 3, 1992.

Bildene i denne artikkelen viser: Stokkand, svømmesnipe og heilo.

ÆRFUGLEN PÅ KARLSØYFJORDEN

Av Harald Misund

Fra selve fastlandet ved Kjerringøy handelssted er det ca 5000 meter over Karlsøya i Karlsøyvær. Karlsøyfjorden kan være værhard og vanskelig å komme over selv på sommers tid..

Under turer over fjorden har jeg et par ganger sett at ærfuglen frakter små unger fra været og mot fastlandet. Ungene har kun vært få dager gamle. Trygve Pedersen, som er oppsynsmann i Karlsøyvær Naturreservat, og oppvokst i været, har sett dette flere ganger.

At ærfuglen frakter små unger over et så langt havstykke, må jo være en stor påkjenning for de små ungene, og også et lett bytte for stormåsen og havørn. Ikke minst når de kan bli skremt fra hverandre, det er jo også en god del trafikk i fjorden.

Mulig kan slike lange forflytninger være langt vanligere enn jeg kjenner til. Kjenner noen av Havørnas lesere til dette?

Kjerringøy.

Foto: Harald Misund

NOF - treff for Nordland 13-15/6 1997 i Ballangen

Nå var det Ofoten lokallag sin tur til å arrangere NOF-treff.

Deltakerne ankom Ballangen fredag kveld i godt vær og en av deltakerne bemerket: " Nå er sommeren kommet for i dag hørte jeg hagesangeren for første gang i år".

Vi avviklet innledende møte bl.a. med kort orientering om og lysbilder fra Ofoten.

Lørdag morgen samlet vi oss for tur til Djupåsen.

Vi gikk fram til vatnet som var hovedmålet for utferden og det ble raskt konstatert forekomst av trepigget stingsild med påfølgende kommentarer om næringsforhold og muligheter for fugl. Foreløpig var det rolig med fugl så arrangementskomiteen var ennå spente på om området ville tilfredsstillende kresne fugletittere fra andre deler av Nordland.

Vi ruslet langs bredden av Knutvatnet utover mot myrmyrådene og selve Grunnvatnet hvor vi vanligvis ser flest arter. Vi observerte makrellterne og rødnebbterne og plutselig lød det ivrige kommentarer fra en av deltakerne. Kan det være.....? Jo, det er en splitterne ! Dette er en stor sjeldenhet som nå er observert for 2.gang i Nordland. De fleste deltakerne fikk dermed et helt nytt kryss og arrangørene følte at nå var dagen omtrent reddet. Samtidig steg Djupåsen noen hakk på lista over interessante fugleområder i Nordland.

Etterhvert kom vi til selve Grunnvatnet hvor vi fant en fin liten observasjonshaug. Teleskopene ble satt opp, kaffetermosen tatt fram og vi som hadde gummistøvler i varmen fikk sjansen til å lufte tærne. Her så vi bl.a. horndykker, toppand, krikkand, brunnakke og knekkand.

Etter noen timer på vandring i varmen ble vi godt mottatt med lunsj i skogen. Ertesuppe og saft smakte fortreffelig for sultne fugletittere.

Etter en vellykket skogslunsj var det fritt program fram til middag og årsmøte med følgende presentasjon av lokallagens aktivitet.

Søndag morgen var det tidlig samling klokka 05.00 for hekkefugltaksering med Johan Sirnes som bas. For oss som var våkne og interesserte ble det en fin innføring i metodikken for hekkefugltaksering.

Etter denne økta var det oppbrudd, og flere av de langveisfarende valgte å ta en tur til Abisko før de snudde nesa hjemover.

Hyggelige folk, godt vær og bra med fugl gjorde at vi i lokallaget var godt fornøyd med helga. Takk for besøket og velkommen tilbake til Ofoten !

FUGLEARTER VED DJUPÅSEN I BALLANGEN

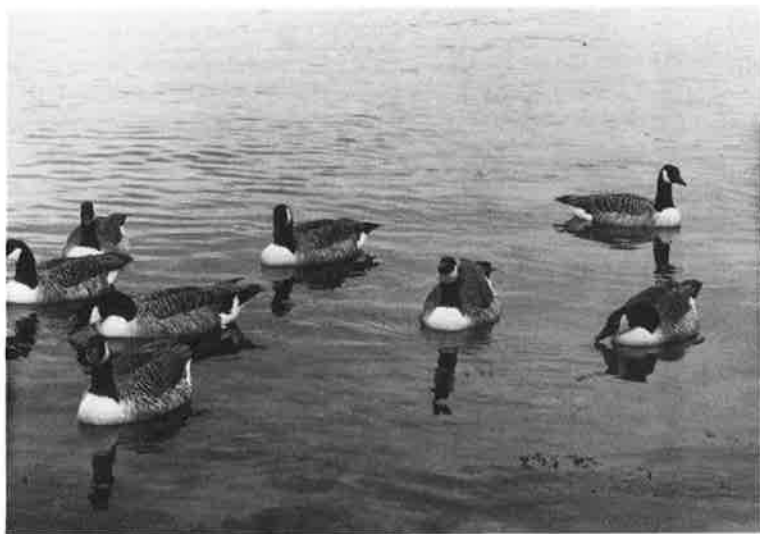
Lørdag 15.juni 1997.

NOF-treffet for Nordland 1997.

Alfabetisk satt opp, og bare på norsk.

ART	LATIN(for dem som vil)	Merknader
Bjørkefink		
Blåstrupe		
Brunnakke		
Brushane		
Enkeltbekkasin		
Fiskemåse		
Gluttsnipe		
Gransanger		
Grønnsisik		
Grønnstilk		
Gråfluesnapper		
Gråhegre		
Gråsisik		
Gråtrost		
Gulerle		
Heilo		
Heipiplerke		
Hekkemåse		
Horndykker		
Kanadagås		
Kjøttmeis		
Knekkand		
Krikkand		
Linerle		
Lirype		
Lovsanger		
Låvesvale		
Makrellterne		
Rugde		
Rødnebbterne		
Rødstilk		

Rødstjert	
Rødvingetrost	
Sandlo	
Sangsvane	
Siland	
Sivsanger	

Canadagås obs. på NOF-treffet. Foto: Karl B. Strann

Sivspurv		
Skjære		
Splitterne		En stor sjeldenhet. Sett for 2.gang i Nordland.
Småspove		
Steinskvett		
Stokkand		
Storspove		
Strandsnipe		
Svarthvit fluesnapper		
Svømmesnipe		
Toppand		
Trepiplerke		
<i>Totalt 49 arter</i>		

"NATURENS DAG "

I OFOTEN

NOF avd. Ofoten arrangerte i samarbeid med Naturvernforbundet i Narvik, «Naturens dag» til Veggen i juni 1997.

Turen startet ved havna og gikk med båt over Ofotfjorden til Veggen.

Det var stor oppslutning og deltakerne fikk oppleve en varm dag med delvis sol.

Initiativtaker til turen var Trond Blomli som kunne fortelle om både kulturhistorie og geologi. Botaniker Gunnar Bråthen og biolog Gunnar Kristiansen bidro med svar på spørsmål angående blomster, fugler og dyr.

Selv om vi ikke observerte så mye fugl, var opplegget vellykket og vil bli forsøkt gjentatt senere.

Tekst of foto: Roar Dahl

PROSJEKT STORE ROVFUGLER OG HUBRO- SAMMENDRAG FRA REGISTRERINGENE 1997

HUBRO

Kommune	Ant. reder kontrollert	Ant. reder i bruk	Ant. unger til samm.	Antall ringmerka	Nye redefunn	Ant. lok. m. adult
LURØY	37	10	21	15	2	13
NESNA	2	0	0	0	1	0
Til sammen	39	10	21	15	3	13

HAVØRN

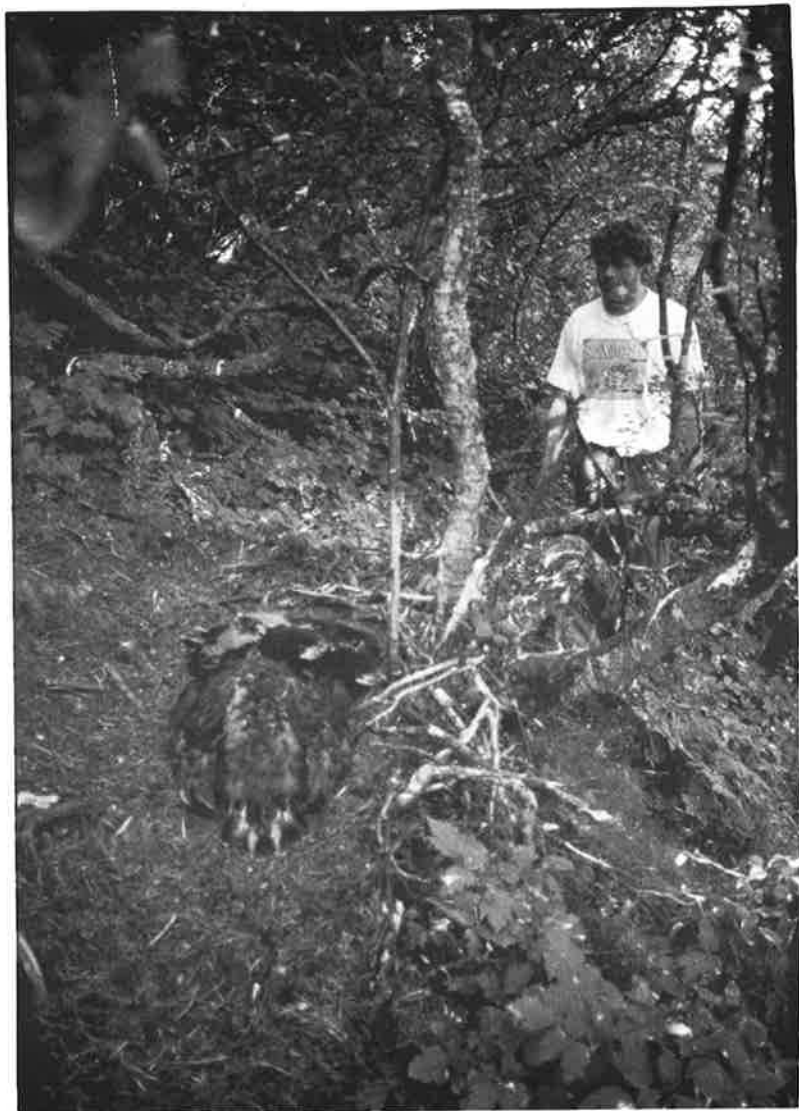
Kommune	Ant. reder kontrollert	Ant. reder i bruk	Ant. unger til samm.	Antall ringmerka	Nye redefunn	Ant. lok. m. adult
LURØY	29	6	8	5	3	8
RØDØY	2	1	1	0	2	1
DØNNA	8	3	3	0	7	6
LEIRFJORD	2	1	2	0	2	1
NESNA	2	1	1	0	2	1
RANA	1	0	0	0	1	0
Til sammen	44	12	15	5	17	17

KONGEØRN

Kommune	Ant. reder kontrollert	Ant. reder i bruk	Ant. unger til samm.	Antall ringmerka	Nye redefunn	Ant. lok. m. adult
NESNA	1	0	0	0	1	1
LURØY	2	0	0	0	1	1
Til sammen	3	0	0	0	2	2

VANDREFALK

Kommune	Ant. reder kontrollert	Ant. reder i bruk	Ant. unger til samm.	Antall ringmerka	Nye redefunn	Ant. lok. m. adult
NESNA	1	1	1(2)	0	1	1
LURØY	1	1	1(2)	0	1	1
Til sammen	2	2	2(4)	0	2	2

Havørn rede i skogbunnen, midt i tjukkeste bjørkeskogen.

Foto: Kjell A. Meyer

IOLAIR NA MARA

Av Harald Misund.

Likt et grønnkledd Lofotfjell faller Waterstein Head bratt ned i Moonen Bay. Ei vik, en smal vei og noen lave grovbygde steinhus - stedet et Waterstein, vestligste punkt på øya Skye i Indre Hebridene. Fyrtårnet ytterst på odden sender sine signaler utover den travle skipsleia mellom Ytre og Indre Hebridene. En gang skipsleia for norske vikinger, helt til slaget ved Largs i 1263 gjorde ende på norsk overherredømme på Hebridene.

Waterstein Head er det siste kjente hekkested for den gamle havørnstammen i Skottland. Ikke noen god biotop, men avsides og langt borte fra egg- og fuglesamlere. Helt til 1916 (Love 1983), da falt ørneparet for en samlers kuler - stammen var borte. På samme tid var det en albino havørn på Shetland. I rundt 30 år hadde lokalbefolkningen vernet om den, men også den falt for en samlers virksomhet i 1918 (Love 1983). Denne fuglen er også fotografert, sannsynligvis den eneste britiske havørn som det er bilde av.

Årene går. Så i 1985 kommer en ny generasjon havørn på vingene, den første unge av nordlandsk herkomst tar til vingene på øya Mull, syd av Skye. 82 overførte nordlandsørner søker etter redeplasser. De finner tilbake til Skye, bygger reder, får unger (63 hittil). Nye landskaper under vingene mens de jakter på havhest under Waterstein Head. Havørnen er tilbake, og Alan Reid synger:

*For sixty long years he was banished and gone.
They plundered his nest,
They hunted him down;
But now from the land of the fjord he's returned,
And Iolair na mara is home in the island again.
Homewards again,
Homewards again,
Iolair na mara is home in the islands again,*

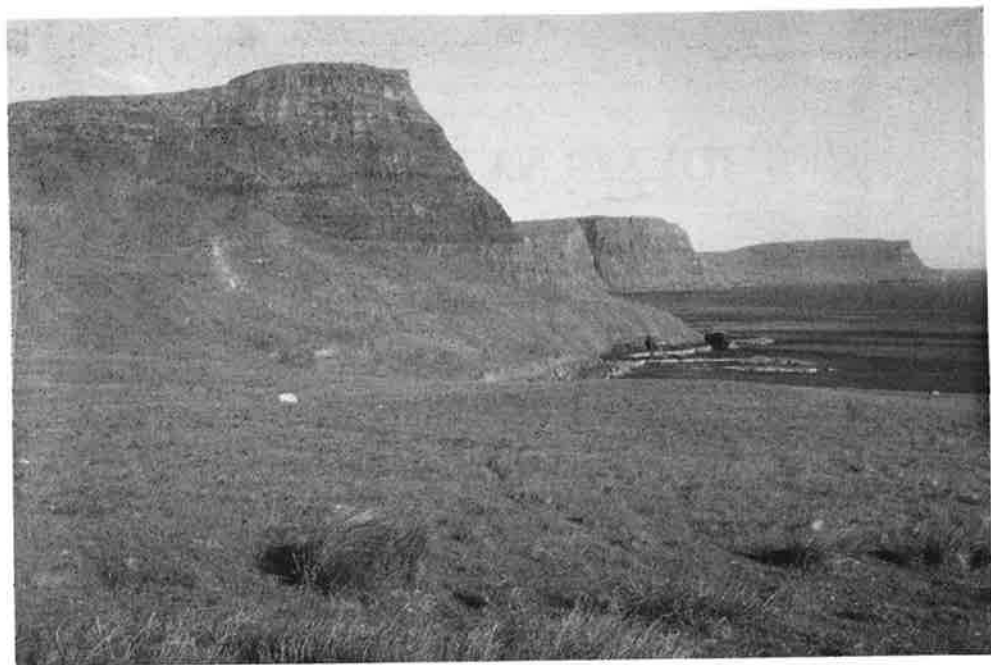
(Iolair na mara = sea eagle/havørn. Gælisk.)

Kilde: John A. Love: The return of the Sea Eagle. (Cambridge Univ.Press 1983)

Alan Reid: The Sunlit Eye (nov.1997) (= den voksne havørns gule øye)
(Songs & Music in the Scottish Trad. Tempel Records,
Shillinghill, Scotland).

Bilde 1: Waterstein Head. Foto: H. Misund

Bilde 2: Sula at nest. Foto: John A. Love

IOLAIR NA MARA

1. IOLAIR NA MARA (The Sea Eagle).

The great beating wings leave the ocean behind.
They head for the land, the rocks and the sand;
And a mad howl of gulls rise to cry to the wind,
Iolair na mara is home in the islands again.

There's puffin to harry and eider to stalk,
There's fish and there's deer, there's fulmar and auk.
The eyrie is far from the prying of man,
And iolair na mara is home in the islands again.
Homewards again, homewards again,
Iolair na mara is home in the islands again.

For sixty long years he was banished and gone.
They plundered his nest, they hunted him down;
But now from the land of the fjord he's returned,
And iolair na mara is home in the islands again.
Homewards again, homewards again,
Iolair na mara is home in the islands again.

The white tail flies high, the white flies free.
He rides with the wind over land over sea;
And when the sun sets in the west once again,
There's a light in his eye, iolair, suil na greine.

His friends are the mountains, the mist and the wind.
His kingdom the sky, the sea, and the land.
He wanders the lochside, the hill and the glen.
He's lord of the northland,
And iolair na mara is home in the islands again.

Homewards again, homewards again,
With a spread of his wings and a tug of the wind,

Iolair na mara is home in the islands again.

Rìgh na mara, rìgh na duthcha, rìgh nan speuran. (repeated)

Iolair na mara = sea eagle.

Iolair, suil na greine = the eagle with the sunlit eye

Rìgh na mara = king of the sea

Rìgh na duthcha = king of the land

Rìgh nan speuran = king of the heavens

A few years ago I read an unusual novel called 'The Stonor Eagles' by William Morwood. It has a parallel narrative, one is of an artist striving to create the perfect sculpture of sea eagles, the other an epic quest of sea eagles desperate to rediscover the dimly remembered land of their ancestors far across the sea, a land they had been banished from generations before. This part of the book has the birds talking to each other like humans. The two strands come together when the eagles and the artist both reach their goal in the same place... Skye. Shortly afterwards I heard a radio programme about sea eagles being re-introduced in Scotland, having been extinct since the early 1900's. Apparently the chicks were flown over by jet fighter from Norway to the north of Scotland, then transported to the island of Rhum. Not a bad use of military hardware. Now there are over a dozen pairs in the islands. And that's where I got the idea for this song.

Alan Reid: vocals, keyboard, guitar

John McCusker: cittern, fiddle, accordion

Mike Katz: small pipes

Eilidh Mackenzie, Arthur Cormack and Christine Primrose:
additional vocals

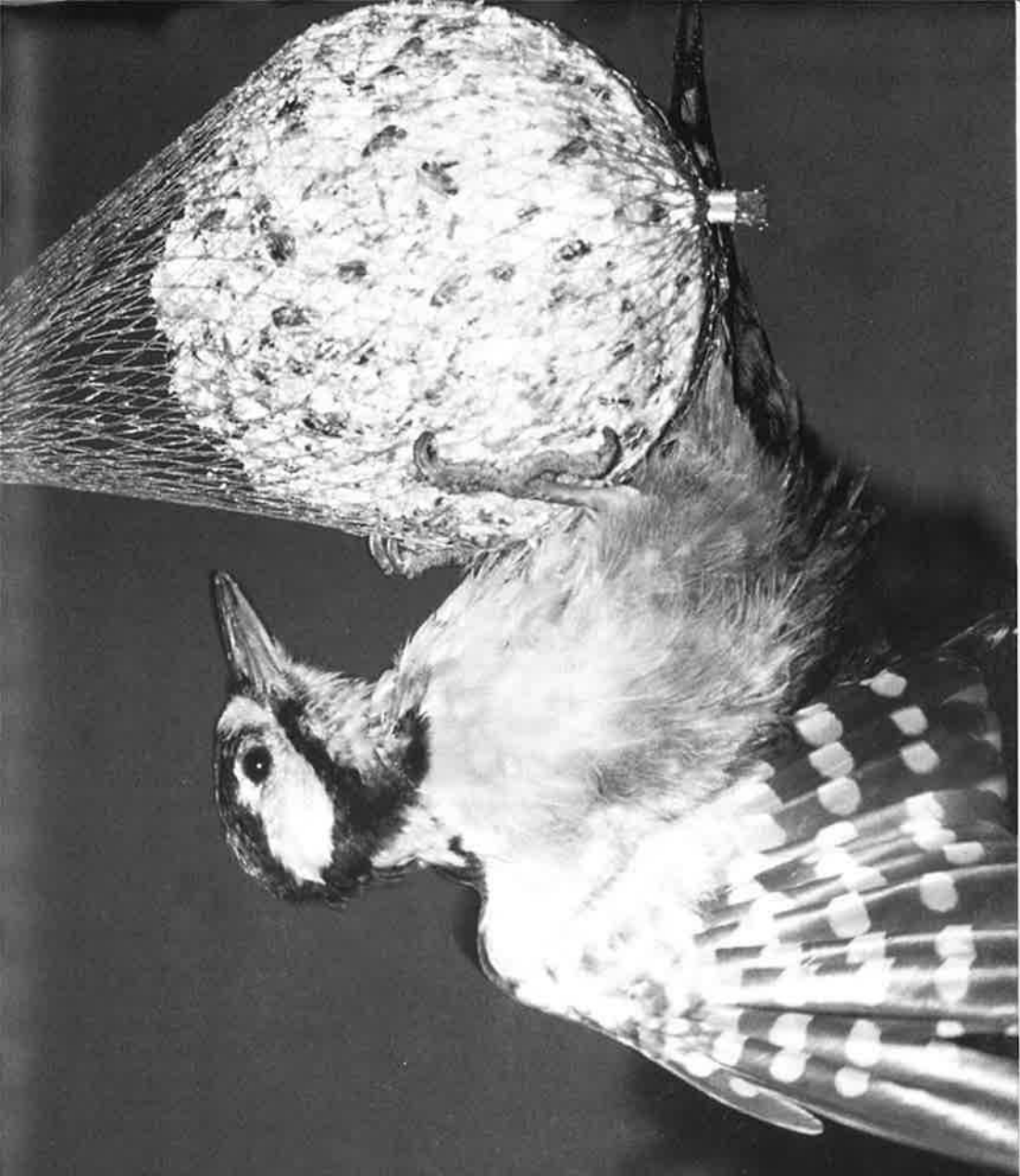

*Rast under nattlig vandretur våren 1997 med fuglesang
som hovedtema.*

Foto: K.A.Meyer

Kartlegging av fuglefaunaen i Bodø til viltforvaltning

Tekst og bilder: Martin Eggen, NOF Bodø lokallag (prosjektleder)

NOF, Bodø lokallag vil i 1998 gjennomføre et stort registreringsprosjekt for Bodø kommune. Det er meningen at dataene som prosjektet leder ut til skal samles i en rapport med stadfestende (på kart) opplysninger om hekkeplasser, samt viktig raste- og overvintringsplasser for Bodøs avifauna. Hovedmålet med prosjektet er å få en så nøyaktig kartlegging av hekkende fugler i Bodø som mulig, samt gi en oversikt over viktige fuglebiotoper innen kommunen. Dette for å få et brukbart verktøy i forvaltningen.

Du er herved invitert til å være med!

For at prosjektet skal bli vellykket er det viktig at feltaktiviteten er stor, og at alle pålitelige observasjoner gjort av hekkende fugler i Bodø blir sendt inn til prosjektlederen ved årets slutt. Også «gjennomreisende» ornitologer og fuglekjennere kan bidra med opplysninger. Her monner alle opplysninger!

Registrering av hekkefugler

Kort om fremgangsmåte og metodikk:

- Er du medlem av NOF Bodø lokallag har du allerede fått tilsendt et kart over Bodø kommune delt inn i kvadratkilometers- ruter, der hver rute har en bestemt kode. Har du tilgang på et slikt kart, sender du inn alle registrerte hekkefugler i hver rute du har besøk gjennom sesongen. Hvis du ikke har kartet tilgjengelig, sender du bare nøyaktig stedangvisning ilag med observasjonene.
- Alle revirhevdende fugler, varslende fugler, samt konkrete hekkehunn (egg/unger) i hekketiden skal innsendes. Man trenger altså ikke å ha konstatert hekking for å registrere fuglen i ruten. Denne metodikken er valgt da den vil gi et mer fullstendig og riktig bilde av Bodøs fuglefauna enn dersom man skulle med 100% sikkerhet ha slått fast sikker hekking.
- Som tidligere nemt har alle observasjoner stor verdi. Akkurat din observasjon kan være den som gjør at en bestemt fugleart blir registrert i en rute.
- Den ferdige rapporten er ikke ment å offentliggjøres på grunn av at den vil inneholde sensitive opplysninger om utsatte og sjeldne arter. Man kan derfor være trygg på at hekkefunn av slike arter ikke kommer uvedkommende i hende. Den skal kun brukes av offentlig forvaltning.
- Rødlistearter, våtmarksfugler og fåtallige arter har prioritet, samt ruter man har grunn til å tro at ingen andre har gjort registreringer i.

Viktige fugleområder i Bodø

Registrering av viktige fugleområder

Bodø kommune ønsker videre beskrivelse av gode fuglelokaliteter og områder, såvel hekkeområder som raste- og overvintringsområder. Det er derfor viktig at det blir tatt gode notater fra alle observasjonsturer man er på. Prosjektlederen ønsker tilbakemelding og notater fra alle lokaliteter den enkelte måtte mene er et spesielt verdi; måtte det være gammel skog, rik løvskog, viktig overvintringsområde for sjøfugl, våtmark eller kulturlandskap. Områder med hekkende rødlistearter eller hekkende/overvintrende ansvarsarter er av særlig interesse.

Registrering av rødlistearter og ansvarsarter

I tillegg til hekkearter og observasjoner i områder man mener er av stor verdi for fugler i Bodø, ønsker NOF Bodø i.l. også inn registreringer av rødlistearter med irregulær/- regulær opptreden, og vinterobservasjoner av de såkalte ansvarsartene. Se liste under.

Oversikt over rødlistearter og ansvarsarter for Norge, som er av spesiell interesse i prosjektet.*1

1. Arter i Bodø med nasjonalt og internasjonalt forvaltingsansvar (rødliste arter):

Art	Status (i Norge)
<i>Hekkearter</i>	
1.1. Nordlig sildemåke <i>Larus fuscus fuscus</i>	E
1.2. Hønschauk <i>Accipiter gentilis</i>	V
1.3. Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	V
1.4. Jaktfalk <i>Falco rusticolus</i>	V
1.5. Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	V
1.6. (Hubro <i>Hubo hubo</i>)	V Usikker hekkefugl.
1.7. Vendeheals <i>Jynx torquilla</i>	V
1.8. Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	R
1.9. Stjertand <i>Anas acuta</i>	R
1.10. Skjeand <i>Anas clypeata</i>	R
1.11. Smålom <i>Gavia stellata</i>	V+
1.12. Storlom <i>Gavia arctica</i>	V+
1.13. Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	V+
1.14. Teist <i>Cepphus grylle</i>	V+
<i>Irregulær/ - regulær opptreden</i>	
1.15. Dvergspett <i>Dendrocopos minor</i>	V+
1.16. Lomvi <i>Uria aalge</i>	V
1.17. Polarlomvi <i>Uria lomvia</i>	V
1.18. Lunde <i>Fratercula arcica</i>	V
1.19. Svarthalespove <i>Limosa limosa</i>	R
1.20. Sædgås <i>Anser fabalis</i>	K
1.21. Gråspett <i>Picus canus</i>	K

Tegnforklaring

E:	direkte truet	V+:	hensynskrevende
V:	sårbar	K:	utilstrekkelig kjent
R:	sjelden		

Kilde:

- Myklebust (1996).

2. Arter som opptrer i Bodø, og der over 25% av den europeiske bestanden oppholder seg i Norge i visse perioder av året (ansvarsarter):

Hekkebestander

Art	Norsk bestand	Norsk andel (%) *2
2.1. Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	1500	45
2.2. Jaktfalk <i>Falco rusticolus</i>	300- 500	38
2.3. Fjellrype <i>Lagopus mutus</i>	200.000- 500.000	42
2.4. Myrsnipe <i>Calidris alpina</i>	30.000- 40.000	55
2.5. Rødstilk <i>Tringa totanus</i>	58.000	35
2.6. Svartbak <i>Larus marinus</i>	30.000 - 50.000	31
2.7. Skjærepipelerke <i>Anthus petrosus littoralis</i>	50.000- 200.000	88
2.8. Bergirisk <i>Carduelis flavirostris</i>	100.000- 500.000	59

Vinterbestander

Art	Norsk bestand	Norsk andel (%)*
2.9. Islom <i>Gavia immer</i>	900- 1500	25
2.10. Gulnebbblom <i>Gavia adamsii</i>	500- 1000	90
2.11. Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	30.000- 45.000	30
2.12. Toppskarv <i>Phalacrocorax aristotelis</i>	50.000- 70.000	25
2.13. Praktærflugl <i>Somateria spectabilis</i>	50.000- 100.000	75
2.14. Siland <i>Mergus serrator</i>	25.000- 35.000	30
2.15. Fjæreplytt <i>Calidris maritima</i>	40.000- 80.000	60

*1: Det gjøres oppmerksom på at denne listen er et forslag fra NOFs side. Direktoratet for Naturforvaltning (DN) har i ettertid forandret listen noe. Den oppdaterte listen vil bli brukt i prosjektet.

*2: Minimumsestimaten er benyttet ved beregning av Norges andel i forhold til den europeiske bestanden.

Kilder:

- Gjershaug m. fl. (1994) for anslag av norsk bestand
- Tucker og Heath (1994) for anslag av europisk bestand
- Myklebust for (1996) for utregning av norsk andel av totalbestanden i Europa.

Ambisiøst prosjekt

Som «Havørnas» lesere forstår er det en stor oppgave NOF Bodø l.l. har tatt på seg. Bodø er en stor kommune med vanskelig topografi, mange dalstrøk og skogsområder. Med bakgrunn og håp om at dette kan bli brukt i en bedre forvaltning av våre bevingede venner går vi likevel løs på utfordringen. Håper flest mulig kan hjelpe oss med å gjøre resultatet brukbart. Lignende prosjekt er kanskje en ide for andre kommuner?

Ta gjerne kontakt for veiledning og spørsmål.

Referanser:

- Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S., Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 1994.
- Tucker, G. M., Heath, M. F., *Birds in Europe: their conservation status*. Cambridge U.K.: Birdlife International (Birdlife Conservation Series no. 3.) 1994.
- Myklebust, M., Truede fuglearter i Norge, Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu, 1996. Rapport nr. 5-1996.

Blåmeis

TREKKFUGLER FØRSTEGANGSOBSERVASJONER OFOTEN

FUGLEART	TIDL. OBS.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
BERGIRISK		30.06.	11.07.	25.04.	17.05.		30.04.			
BJØRKEFINK		02.06.	05.06.	08.04.	15.04.	05.04.	10.04.			
BLÅSTRUPE			05.06.	22.05.	26.05.		20.05.			
BOKFINK				27.04.	21.04.	13.04.	19.04.			
BOLTIT					13.05.					
BRUNNAKKE		14.04.	24.04.	03.05.	29.04.	28.04.	25.05.			
BRUSHANE		03.06.	29.05.	04.06.	20.04.	26.05.	14.06.			
BUSKSKVETT		08.06.		07.05.	27.05.					
DVERGFALK					16.05.					
DVERGMÅSE					09.05.					
ENKELTBEEKASIN		08.05.	30.04.	08.05.	29.04.		17.05.			
FISKEMÅSE				04.04.	10.03.	08.04.	03.04.			
FJELLJO			24.04.	04.06.						
FJELLVÅK		03.05.		22.05.	04.05.	12.05.	29.04.			
FJÆREPLYTT				31.03.	19.03.	28.02.	01.03.			
GJØK		02.06.	29.05.	28.05.	22.05.	01.06.	30.05.			
GLUTTSNIPE				23.05.	09.05.		23.05.			
GRANSANGER					10.04.		04.05.			
GRAVAND		11.04.	08.03.	31.03.	19.03.	07.04.	03.04.			
GRØNNISIK				25.04.	22.04.	13.04.				
GRØNNSTILK							14.05.			
GRÅ FLUESNAPPER				25.04.			07.06.			
GRÅGÅS		03.05.	24.04.	09.04.	23.04.	01.05.	21.04.			
GRÅSISIK					15.04.	07.04.				
GRÅTROST		12.04.	12.06.	05.04.	08.05.	28.04.	06.05.			
GULERLE				12.06.			14.06.			
HAGESANGER				28.05.			08.06.			
HEILO		29.04.	25.04.	08.04.	11.05.		14.05.			
HEIPILERKE		01.06.	30.05.	21.05.	14.05.	13.05.	17.05.			
HETTEMÅSE		12.04.	24.04.	04.04.	19.03.	15.04.	23.03.			
HORNDYKKER				28.04.	09.05.	23.04.	05.05.			
JERNSPURV				01.05.	16.05.	27.04.	04.05.			
JERPE				01.05.						
JORDUGLE		03.05.		08.05.	10.04.	26.05.	13.05.			
KANADAGÅS				21.04.			05.04.			
KNEKKAND						14.05.				
KRIKKAND		08.05.	11.04.	28.04.	07.05.	28.04.	08.05.			
KVINAND				22.05.	21.05.					
LAKSAND						13.04.	17.04.			
LAPPSPOVE		06.		19.05.	14.05.	17.05.	20.05.			
LINERLE		03.05.	30.04.	27.04.	26.04.	23.04.	06.05.			
LØVSANGER		01.06.	29.05.	06.05.	17.05.	03.05.	19.05.			
LÅVESVALE				12.06.	22.05.	24.04.	18.05.			
MAKRELLTERNE		07.06.		29.05.			25.05.			
MYRSNIPE		08.06.	29.05.	24.04.	21.04.	25.05.	23.05.			
MÅLTROST				17.05.	19.05.	04.05.	23.04.			

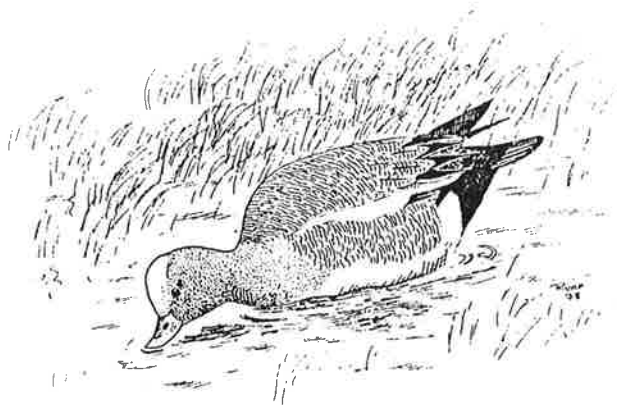

Rekordtidig (11.4) småspove i Ofoten 1997.

Foto: Magnar Fagerli

POLARSISIK				23.04.						
POLARSNIFE		07.			14.05.		22.05.			
RINGDUE		04.04.		17.04.	03.05.		24.04.			
RINGTROST				13.05.	15.05.		20.05.			
RUGDE				24.04.	29.04.		04.05.			
RØDNEBBTERNE		03.06.	29.05.	04.06.	26.05.	17.05.	25.05.			
RØDSTILK		03.05.	29.05.	05.05.	29.04.	10.05.	13.05.			
RØDSTJERT							14.06.			
RØDSTRUPE				01.05.	08.05.		19.05.			
RØDvingetrost		08.06.	05.06.	28.04.	08.05	28.04.	07.05.			

S/H FLUESNAPPER		28.06.	29.05.	07.05.	20.05.	16.05.	13.05.			
SANDLO		12.04.	24.04.	01.04.	22.04.	25.05.	04.05.			
SANDSVALE				04.06.	26.05.	01.06.	08.06.			
SANGSVANE		02.01.		31.03.	26.01.		08.05.			
SILDEMÅSE				31.03.	26.04.	08.04.	23.03.			
SIVSANGER				27.08.		13.05.	15.06.			
SIVSPURV				08.05.	22.05.	05.05.	14.06.			
SKJEAND						17.05.				
SKJÆRPILERKE		03.06.	09.04.	04.06.	01.05.	03.05.				
SMÅLOM				23.04.			25.05.			
SMÅSPOVE		08.05.	25.04.	05.05.	20.04.	27.04.	11.04.			
SNØSPURV				03.04.	26.03.	08.04.	28.03.			
SOTHØNE				03.05.						
SOTSNIFE				20.08.	20.05.		02.06.			
SPLITTERNE							14.06.			
STEINSKVETT		01.06.	29.05.	22.05.	26.05.	17.05.	19.05.			
STEINVENDER		03.06.	29.05.	04.06.	04.06.	17.05.				
STJERTAND		14.04.	29.05.		22.04.	28.04.	17.05.			
STORLOM				20.05.	04.05.	12.05.				
STORSPOVE		11.04.	08.04.	08.04.	09.04.	07.04.	11.04.			
STRANDSNIPE		08.06.		13.05.	21.05.		15.06.			
STÆR		04.04.	07.04.	03.04.	12.04.	05.04.	25.03.			
SVARTAND				15.05.	21.05.	12.05.				
SVARTTROST					30.01.	09.04.	12.04.			
SVØMMESNIPE				20.08.			14.06.			
TAKSVALE				14.05.		01.06.	25.05.			
TEIESTE				12.06.			04.05.			
TJELD		04.04.	27.03.	27.03.	11.03.	22.03.	13.03.			
TOPPAND				23.05.	22.05.	25.05.	19.05.			
TREPILERKE		10.05.	29.05.	29.05.	20.07.	22.06.				
TUNDRALO				04.06.						
TYVJO		08.06.	29.05.	04.06.	14.05.	27.05.				
TÅRNFALK				08.05.						
VIPE		12.04.	27.03.	31.03.	11.04.	07.04.	05.04.			

Brunnakken var derimot sen i 1997 (25.5).

Ringmerking på Rønvikjordene.

Tekst og foto: Magnar Fagerli

Salten ringmerkingsgruppe (Salten RG) har i flere år vært på utkikk etter en god fangstplass for spurvefugl under høsttrekket. Vi prøvde ett par år på Bliksvær utenfor Bodø, men dette stedet svarte ikke til forventningene, og vi avsluttet merkingene her i 1996. Samme året fikk vi tillatelse fra Bodin Gård til merking på jordene ved Bodøelva. I og med at vi samtidig drev merking på Bliksvær, ble det dette året bare merket i ti dager. Disse dagene ble i stor grad brukt til å finne de mest egnede nettplasseringene og hvilke arter det kunne lønne seg å satse på. Resultatet var oppløftende, 942 ind av 26 arter ble merket. Av disse pekte raskt *sivsangere* (37 ind) og *sivspurv* (257 ind) seg ut som satsingsarter, begge fanges og forskes det på i betydelig grad i Europa.

Skulle vi satse videre i området ble fort klart at vi måtte få ett eller annet skjul for bodøvinden. Bodin Gård lånte oss meget velvillig en av deres arbeidsbuer. Denne fikk vi flyttet inn i fangstområdet og plassert like ved stien langs elva. Etter en del dugnad med maling av bua, litt snekring og utlegging av klopper og paller, var vi klar til innsats. Det må igjen nevnes det svær velvillige holdningen gården har til oss. Da vi nevnte at det kunne bli problemer med nettplasseringene når ungdyrene var på beite, tok de like godt og gjerdet inn den mest problematiske delen av fangstområdet for oss!

Sesongen startet den 18. juli og ble avsluttet 14. oktober. P.g.a. mannskapsmangel i siste del av august og dårlig vær i siste halvdel av september, fikk vi ikke full dekning (100 dager) men måtte nøye oss med 54 dager. Første del av sesongen var ikke den helt store m.h.t. antall individer, men det er i juli og første halvdel av august at *sivsangere* og de fleste *grønnfinkene* blir fanget. 89 *sivsangere* (totalt 154) og 91 *grønnfink* (totalt 116) i juli viser at vi nok må starte merkingene i tiden 15.- 20. juli.

Det totale fangsttallet ble 3429 ind fordelt på 41 arter. August ble som ventet den beste måneden med 1619 ind og 27 arter, september hadde 925 ind/ 26 arter, juli 633 ind/27 arter og oktober 252 ind/22 arter. Det ble brukt 3-4 nettrekker med tilsammen 7-8 nett. Med full dekning under høsttrekket ligger trolig potensialet til denne fangstplassen på ett sted i mellom 6000 og 8000 fugl.

Av spesielle fangsttall bør nevnes 527 *sivspurv*, enda vi mistet en stor del av den beste trekkperioden p.g.a. været. At 38 *gulspurv* ble merket, er heller ikke å forakte. Mye meiser var ikke uventet, men at det bare var flere *blåmeiser* (46 ind) enn *granmeis* (21 ind), var overraskende. Mye troster og finker ga seg også utslag i pene merketall for disse artene, bl.a. *rødvingetrost* med 108 ind og *bjørkefink* med 428 ind. Også *heipiplerke* trives i området og bare en liten del ble merket (115 ind).

I perioder dominerte sangerne og da i særdeleshet *løvsanger* med hele 1254 ind merket, men også brukbare tall for *gransanger* (87 ind) og *hagesanger* (41 ind). At en *bøksanger* dukket opp var ikke helt uventet, men at det skulle skje den 1. oktober var derimot overraskende. At det samme dag hang en *vendehals* i nettet gjorde ikke dagen dårligere. Nord-Norges første *fuglekongesanger* (12. oktober) behøver jeg vel ikke si mere om....

Flaggspett-invasjonen unngikk vi heller ikke, 4 ind fikk påsatt ring. *Svartmeisa* som bruker å følge i kjølvannet av en *flaggspett*-invasjon, så vi derimot ingen ting til.

*Ingen svartmeis ble ringmerket, men her er det bilde av et ind.
(til trøst)*

Etter bare godt og vel en sesong, er det for tidlig å komme med noe brukbart utfra de data vi har fått til nå. Men det begynner å dukke opp en del gjenfunn/kontroller. *Sivsanger* fra Finland, *sivspurv* fra Belgia og Frankrike, *løvsanger* fra Russland, *bjørkefink* og *grønnfink* fra Vestlandet. Dessuten har vi en del egne kontroller. Disse kan bl.a. gi oss en antydning om hvor lenge individene av de forskjellige artene oppholder seg i området før de trekker videre.

Her ser vi at *bjørkefinken* tar seg god tid i området. Gjennomsnittet er ca.23 dager mellom merkedato og siste kontroll, med min 8 og maks 35 dager. Men mindre enn 2% av antallet merket ind ble kontrollert.

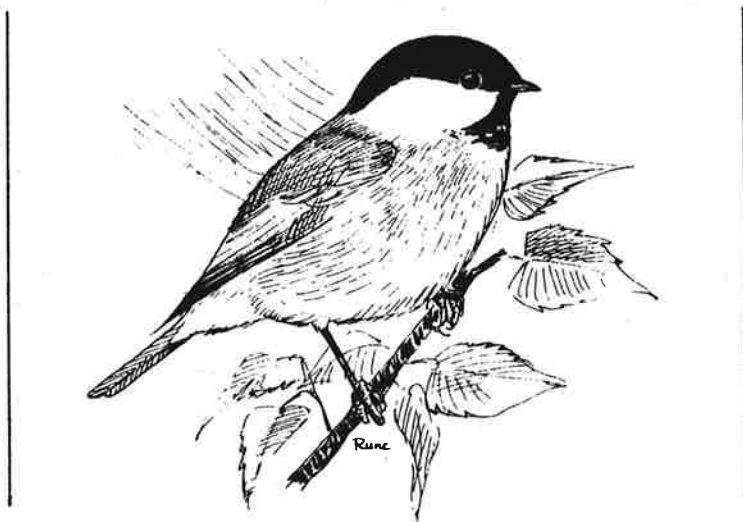
Sivsangeren har det heller ikke travelt. her kontrollerte vi 13% av de merkede individene. Disse oppholdt seg i området i gj.snitt 7 dager (1 - 15 dager). Etter den 4.aug. var det ikke kontroller av denne arten, kanskje gikk trekket raskere etter denne datoen. Også *blåstrupen* tar det forholdsvist rolig og lå mellom 3 og 6 dagers opphold. 20% ble kontrollert, alle mellom den 15. og 27.august.

Løvsangeren derimot stikker såvidt innom for å hilse på, før den forsvinner i en eller annen retning (sør- eller sørøstover?). Mindre enn 2% ble kontrollert og av disse var det bare 6 ind som stod over mer enn en dag (3 -21 dager). At denne arten skulle bli kontrollert på andre steder etter få dager var derfor ikke uventet, men at den første kontrollen skulle komme fra Kaliningrad etter bare 16 dager var noe overraskende. En snitthastighet på 87km/dag er brukbart for denne lille krabaten.

Så sant været tillater det vil det hele høstsesongen og enkelte dager på våren, foregå merking fra bua. Resten av året er det som oftest folk til stede på lørdager og enkelte søndager. Det er anledning for alle å stikke innom selv om man ikke er ringmerker , men selvfølgelig, det skader ikke om man har lisens....

For å komme til bua tar man av opp til Bodin Leir fra lyskrysset riksveien/Ølav V gt. Parker enten på parkeringsplass utenfor porten (hvis det er helg og lite biler der) eller sving av til venstre like ved porten og parker langs veien bort mot hjørne av leiren. Gå derfra over Bodøelva og følg stien opp mot forsøkgården. Like før denne står bua. Det er bare denne i området og er lett å finne.

Er man usikker på om det vil foregå noe merking, kan man kontakte Thor-Edgar Kristiansen tlf. 75 58 01 28 mobil 911 68 520 eller undertegnede på 75 75 48 81.

TJELDBERGET

Av Harald Misund

Tjeldberget er i dag et gatenavn i bydelen Rønvik i Bodø, men for noen tiår siden bar det navnet med rette. Først i mars, når den første tjelden ankom, var lokalavisene snart ute med å fortelle at tjelden var sett på Tjeldberget.

I slutten av mars, når hovedtrekket passerte, kunne flere hundre fugl være innom på sin rastløse ferd nordover langs leia. Tjeldberget lå like ved utløpet av Rønvikelva. Elva alt lagt i rør til begynnelsen av teglverkskaia, som førte ut til marbakken ca.100m lenger ut.

Teglverket var nedlagt sist på 50-tallet. Kaia stod til forfall, bare brukt som rasteplass for fugl som ventet på at godbiter skulle dukke opp i kloakkvatnet. I det steinete elvefaret og de mange kaistolpene dannet det seg grobunn for alger og blåskjell. Ut mot marbakken var det en bred sone med tang og tare, ikke så rent lite område som den gang var Rønvikleira.

I selve elvestrømmen var det størst aktivitet når det gikk mot fjære sjø. Gråmåsen var i flertall, kun et fåtall svartbak, og et tredvetalls overvintrende hettemåser som utover våren ble sterkt farget av rødt pigment i fjærdrakten. Vakre å se på, men jeg har aldri blitt fortrolig med hettemåsens skrik, den hører liksom ikke hjemme her nord.

Årviss flere ungfugler av grønlandsmåse, men denne langt mer beskjedne fugl enn sine større slektninger, måtte alltid holde seg bakerst i matkøen. Grønlandsmåsen var langt vanligere å se på havna enn polarmåsen.

Under flo sjø kom ærfuglene og beitet blåskjell på kaistolpene, omkring 100-125 stokkender var stasjonære, men trafikkerte også utenfor andre kloakkutslipp, der også husholdningsvann ga næring.

En og annen gang var det stjertender å se, men trekket for disse var først i mai, kun i små flokker på 10-12 fugler.

Ærfuglene og havellene var mest i området ved marbakken, især under fjære sjø. Sannsynlig for å utnytte de dypere områdene. Enkelte år var det småflokker av svartender.

Av overvintrende vadere var fjæreplytten årviss, men ikke i noe større antall. De kom inn ved fallende sjø. I enkelte år kunne det være flere steinvendere i flokken av fjæreplytt. I restene av tang og tare er det mye rundorm på ca.18-22med mer (fin mat for akvariefisk). Sannsynlig er det også god føde for fjæreplytt og andre vadere når den vaskes ut av taren.

Når våren kom fyltes havnebassenget opp av trekkende haveller, som med sin urolige flukt var et plaskende syn når den tok vannflata. Ærfuglene lå i store flokker enkelte dager - det var lyder og bevegelse overalt. Hvor kom alle fuglene fra? Hvor skulle de hen?

Så kom vaderne, stadig flere fjæreplytt som dro i tette flokker nordover. Steinvendere, sandloer, alle med hastverk og ikke noe tid til opphold. Ved snefall om våren kom de ned til fjæra; vipene, heiloen, brushanene, snøspurvene og sanglerkene. Ja, fjæresonen var viktig for alle.

I medio mai, når de første svalene ankom, var flukt over tangvasene, der insektene klektes, kanskje det som var selve livsgrunnlaget. Så i de siste dager av mai var trekket forbi. 25.mai er hovedtrekket for rødnebbterne i Salten, så er det kun noen av vaderne som haster nordover.

Kort sommer og retur av de første polarsnipper alt i siste dager av juli. Ikke før er sommeren kommet, så begynner noen arter på veg sydover igjen. Men den fine sommerdrakten er alt blitt delvis fornyet.

Høsttrekket var letter å få med seg enn vårtrekket. Ikke det samme hastverket, og kanskje tok enkelte familiegupper det med ro, slik som lappspovene.

Vaderne som springer på leira. Først når en ser flere arter sammen, er det letter å kjenne de igjen. Myrsnipene, nesten ikke en fugl som er lik i tegningene. De hurtige sandløperne, dvergsnipene og temmincksnipene som søker næring i det kortbevakste gresset i floområdet. Ofte vanskelig å bestemme. De fåtallige tundrasnipene og sjeldne fjellmyrløperne i myrsnipeflokkene, og alle de vaderne en ikke klarte å bestemme, men var like viktig for opplevelsene.

Otover i 70-åra startet utbygging av leira. Store sandmasser ble mudret opp. Ikke bare i havneområdet, men også utenfor slik som ved Hjartøyene. Tusenvis av levende organismer ble fundament for ny bebyggelse.

Tjeldberget og Rønvikleira ble borte. En strømvirvel viser ennå i dag der den rørlagte elva slutter. Noen få hettemåser og gråmåser passer ennå på om der kommer noen godbiter fram. Rønvikleira var sammen med Hernes, der flyplassen ligger, sannsynligvis de to viktigste områdene for fugletrekket i Salten. Men nå er begge borte; et fremskritt for noen, et savn for andre.

*Bodø havn mai 1973. Tegilverkkaia. Stripegås beiter ved Tjeldberget.
Foto: H. Misund*

KRAFTIG VEKST I SANGSVANEBESTANDEN I VESTERÅLEN.

Av Bjørn H. Røsshag

Av rariteter kan nevnes et hekkested for sangsvane (*Cygnus cygnus*) i Vesterålen, skriver Jon Fjeldså (1980) i sin rapport om vannfuglundersøkelser i Nordland og Sør-Troms på 60- og 70-tallet, og viser til følgende registreringer: Et par fikk frem 4 unger ved Straumsjøen i Bø i 1973 (Misund). I 1975 et par m/3 unger på samme sted (Asphjell).

Det var nok i Førevatnet paret hekket, da som nå. Men når ungene vokser til, flytter de over til det mye større Saltvatnet ved Straume, og blir der til de er flyvedyktige. En av oppsitterne ved Førevatnet forteller at et sangsvanepar etablerte seg der trolig først på 70-tallet, og hekket hvert år med vekslende hell til en av makene omkom på begynnelsen av 80-tallet. Kanskje var det andre maken som fant seg ny partner og etablerte seg året etter i Kringelvatnet, ca.4km nordfor? (Harald Wikan pers.medd.) Først i 1995 kom et nytt par til Førevatnet. De fikk fram 2 unger da, 5 unger i '96 og 2 unger i '97.

Kringelvatnet, Bø kommune.

I 1980 etablerte et sangsvanepar seg i Kringelvatnet. Det har hekket hvert år siden med varierende kullstørrelser. To år har de mislyktes, bl.a. i '91 p.g.a. flom om våren.(Grunneier Fredrik Johansen pers.medd).

Registreringer fra de siste sesongene viser følgende resultat: 3 unger i '95, 4 unger i '96. I '97 tok flommen 1.kullet, men de la nytt og fikk frem 1 unge som var svært liten ennå så sent som 3.august. Høsten ble imidlertid mild langt utover, så kanskje lyktes den i å komme på vingene.

Flere par under etablering i Bø?

Det er observert sangsvanepar i mai/juni ved flere andre lokaliteter i Bø, bl.a. i Olsetvannet, Oksebølvannet og Langmovannet -alle uten hekkeindikasjoner. Mest sannsynlig dreier det seg om unge par på leting etter høvelige hekkeplasser.

Selnesvatnet, Sortland kommune.

Det har blitt hevdet at paret hekker i Svanevatnet nær Kavåsen når isen ligger lenge på Selnesvatnet. Dette er ikke bekreftet. Ekstremvåren '97 hekket paret i en åpen råk ved utløpet og lyktes. Første hekkeforsøk i '92 m/2 flyvedyktige unger. Deretter foreligger følgende resultat: 4 unger i '93, 3 i '94, 2 i '95, 4 i '96 og 3 i '97. Til sammen 18 unger på 6 år = 3 i gjennomsnitt.

Svanevatnet, Sortland kommune.

Første hekkeforsøk i nyere tid ble gjort i '96, og resulterte i 2 flyvedyktige unger av 4 opprinnelig. I '97 lå isen på vatnet til langt ut i juni. Kanskje var det samme paret som da forsøkte seg i

Gjerdhaugvatnet ca 2.km nordfor, men mislyktes da flommen kom. Etter at isen gikk av Svanevatnet var et par uten unger å se der hele sommeren gjennom.

Straumvatnet, Sortland kommune.

Et sangsvanepar har besøkt lokaliteten på vår/forsommer i '95, '96 og '97 uten hekkeindikasjon.

Grunnfjorden, Øksnes kommune.

Naturreservatet er først og fremst kjent som overvintringsområde for et stort antall sangsvaner. En god del, for det meste ikke kjønnsmodne individer, oversommer, mens hekketforsøk bare har vært kjent fra de siste 10 årene. Iflg. J. Karlsen gjorde et sangsvanepar forsøk på hekking i 1988, men mislyktes.

Et knoppsvanepar (*Cygnus olor*) gikk til hekking for første gang i '93 og fikk frem 4 unger som senere omkom (V.Carlsen). Samme paret har hatt påfølgende vellykkede sesonger: 1994 m/5 unger, '95 m/5, '96 m/5 og '97 m/2 unger. Paret overvintrer regelmessig i området. Observerte 8.6.97 knoppsvanepar, rugende ho m/revirhevende hann i nærheten, som holdt 2 fjorårsunger + 1 sub.ad. samt 9 sub.ad. sangsvaner på god avstand. Og 17.8.97 1 par knoppsvane m/2 unger + 17 sangsvaner 2k og eldre.

Over: Knoppsvane i Grunnfjorden.

Neste side: Sangsvane med små unger.

Begge fotos: Bjørn Røsshag

Langryggvatnet, Øksnes kommune.

Et sangsvanepar etablerte seg i vatnet for første gang i '97. Observert m/4 unger 17.8.97.

Klotindvatnet, Øksnes kommune.

Første hekkeforsøk i '97. Et sangsvanepar m/2 unger observert i Mellomvatnet 17.8.97. Familien trakk nedover vassdraget ettersom ungene vokste til.

Fra Andøy kommune foreligger følgende opptegnelser av Geir Hardeng, som gjorde naturvitenskapelige inventeringer på Andøya juni/juli 1975.

Sangsvane er observert flere ganger, også sommerstid, og en kan ikke utelukke at den kan ha hekket på Andøya. Bl.a. skal et par ha hekket i Rottjern like østfor Prestvatnet for ca.25 år siden (ca.1950) iflg. opplysninger fra lokalkjente. Det skal ha vært gjort tilfeldige iakttakelser av sangsvaner på Dverbergmyrene.

Foretok selv vannfugltellinger i Vesterålen i mai/juni 1991 med bl.a. følgende observasjoner: I Steinsvatnet 4 sangsvaner og 1 knoppsvane (ingen hekking). I Sellevollvatnet 3 ind sangsvaner 2k. I Finletvatnet 1 par sangsvane ad. (ingen hekking).

Morten Stokke oppgir hekkebestanden av sangsvaner på Andøya i 1996 til 3 par.

Johnny Bakken oppgir hekkebestanden i '97 til 5 par med til sammen 10 unger; 1 par m/3, 3 par m/2 og 1 par m/1 unge (pers.medd.)

Fra Hadsel kommune foreligger det så langt ingen sommerobservasjoner av sangsvane. Dette kan skyldes liten inventeringsaktivitet i området den senere tid, snarere enn mangel på egnede hekke lokaliteter. Med den kraftige bestandsøkningen som har funnet sted for øvrig i regionen, er det lite sannsynlig at Hadsel vil forbli uberørt.

Karl-Birger Strann anslår hekkebestanden i Nordland i 1991 til 10-12 par (Norsk Fugleatlas 1994). Inntil da reproduerte sannsynligvis bare ett eneste par i Vesterålen (Kringelvatnet, Bø), mens det i 1997 ble registrert hele 10 hekkende sangsvanepar her med til sammen 22 unger og et knoppsvanepar med 2 unger i tillegg. Det kan bli spennende å følge bestandsutviklingen i årene som kommer.

SVENSK FUGLESAFARI

Av Øystein Birkelund

Etter en interessant og spennende Sverige-tur sommeren '96 sammen med de herrer Eggen og Kristiansen fra Bodø, var vi, 4 blad Birkelund, nedlesset av forventninger da Operasjon Sverige '97 rullet av gårde 21 juni. Året før stoppet vi i Sundsvall-området. Nå skulle egnene videre sørover undersøkes. Steder som Kvismaren og Tåkern passerte revy for våre indre blikk. På bakgrunn av tidligere erfaringer, hadde vi blinket oss ut 3 lokaliteter på veien sørover mot Sundsvall; Lamburträsk, Öfjärden og Mingen.

Lørdag 21.juni: Etter å ha sjekket inn på campingplassen i Arvidsjaur og tømt bilen for all ikke-ornitologisk bagasje, bærer det nord-østover mot Lamburträsk; et fantastisk våtmarksområde bare 2-3 mil fra Arvidsjaur.

Allerede når vi åpner bildørene på P-plassen, merker vi den lille siringen i kroppen som kan tolkes slik: "Hva mon mitt øye får å skue denne gang?" Kun naturens egne lyder når øret mitt; trompetstøtene fra sangsvanene, tranenes rop, og rødstjertens iltre varsling. Ut med teleskop, kikkert og notisblokk - og på med myggstift. Å stå med kikkerten foran øynene med hendene svarte av tørste blodsugere, er ingen enkel sak.

Stien ned til fugletårnet går gjennom gammel granskog. Vi passerer hubro-stasjonen, men den ser helt forlatt ut. Etter 5 min. gange, er vi ved det første tårnet. Ivrige føtter tar kjappe steg opp trappene, mens den velkjente tjærelukta slår seg til ro i nesen. Så er det opp med lemmene, opp med teleskopet og start speidingen. Allerede før første fot på stativet er festet skikkelig, meldes det om flere *lappfiskender*. Yngstemann, Raymond, er rovfuglekspert med rovfugløyne, og etter 5 sekunder meldes det om den første *sivhauken*. "Pappa, kikkerten!" Stemmen er på bristepunktet. "Fort - fort de' no!" Svarowskien skifter eier, og en triumferende røst annonserer *dvergmåke*.

Om litt roer det hele seg ned, og alle tar seg god tid til å studere fuglene og området. Men det en først og fremst tar med seg videre, er selve opplevelsen av nærhet til naturen. En lys midtsommerveld ved en fuglesjø.

Søndag 22.juni: Vi starter tidlig, for vi har tenkt å nå Sundsvall utpå kvelden. Men før vi ankommer dit, skal vi som snarest en avstikker innom Öfjärden. Vi kjenner oss igjen fra i fjor, og har ingen problemer med å finne fram til fugletårnet uten hjelp av kart.

Selve tårnet er høyt og solid bygget og gir utmerket oversikt over hele området. Vinden er litt plagsom, det er vanskelig å høre lyder. Utpå vannet observeres *knoppsvane* og *toppdykker* mens vepsene summer rundt hodene våre. Ingen panikk for det! Raymond har åpnet postkassen og er i full gang med å krysse av på ei utlagt artsliste. Bare svenske navn, men etter flere måneders tørrtrening, er de like familiære som de norske - for noen av oss.

I et lite pusterom mellom vindkastene får vi endelig høre *rosenfinkens* velkomsthilsen iblandet et kor av *sivspury* og *sivsangere*. Nytt årskryss for alle. Vi har ikke all verden av tid, og snart tar vi farvel med Öfjärden og en umiskjennelig *spettmeis* som sitter inne i skogholtet og ønsker oss god tur videre.

Tidlig på kvelden ankommer vi campingplassen straks sør for Sundsvall (ved Njurundabommen). Ole kommer ut fra resepsjonen med dårlige værmeldinger; regn resten av uka. Og jommen sa jeg regn - plaskregn! Stemningen faller flere hakk, og det er med stor pessimisme (med unntak av realisten og optimisten) vi trasker ned mot stranda der *dvergloen* holdt til året før. Og pessimistene får rett - intet tegn til liv. Eneste observasjon er *bokfink*, og den kan jo være koselig nok, den.

Vi går inn i hytta igjen, men blir snart rastløse. Saktens kan vi vel dra til det fugletårnet like ved som er dekket med tak. God idé. Søkkvåte når vi det splitter nye fugletårnet - og observerer masse spennende ting. Hør bare: *Stær* og *stokkand* - og intet annet. Absolutt intet, bortsett fra en storspove som slår en trille uten at det får oss i ekstase. Nei, vi får ha oss hjem igjen.

Mandag 23.juni: St.Hans-aften - hjemme. Bra vær, og optimismen er straks tilbake. Mingen er målet. En liten innsjø 2-3 km sør for campingplassen. Utkikksplassen, et gammelt og trangt lite fugletårn, fylles av 4 Bjæringfordinger.

Sivhaukparet er på plass. Det samme er *flaggspetten* og *rørsangeren*. Alt noteres nøyaktig ned av Asle, slik at det i ettertid ikke skal bli tvil om hva/når/hvor vi observerte. Raymond fører også nøye kontroll, og når listene ikke stemmer overens, har vi berget diskusjonstemaet de kommende milene langs E-4.

Nok av det, for å sitere en kjent Nordlandsdiker fra Hamarøy. Vi forlater Mingen, og tar fatt på et for oss utforsket område. Første stopp er Ålsjøen, like sør for Hudiksvall.

Vi parkerer like ved E-4, og følger en sti langs sjøen. Svære, gamle trær skaper en trolsk stemning rundt oss. Her kan vi forvente litt av hvert, tror vi. Et *blåmeispar* forsøker å skremme oss vekk fra sine små barn, og lykkes rimelig bra. "Ka e det der?" Blåmeisene blir straks glemt da Oles kvasse spørsmål pisker mot øret mitt. "Kor? Kor?" kommer det åndeløst fra hans siste håp. "Da e en rovfugl. Øystein, sjå du! Her har du kikkerten!" 4 sekunder senere er *hønehauken* forsvunnet i storskogen bak oss.

Fugletårnet vi kommer til, ligger nesten som ei hytte innimellom det tette lauvverket. Idyllisk, og svært godt kamuflert. Rundt det innbygde tårnet er det anlagt nærmest en balkong. Virkelig flott. Igjen er det gutten med falkeblikket som forstyrrer roen. Og denne gangen er det ikke tvil i hans sjel; *lerkefalk*. Og en till! Jeg stirrer og ser, men ser bare blå himmel og noen hvite skydotter. Etter fem minutters peking og hoderisting, får blindebukken endelig øye på mesterflyverne. Som to store tårnseilere skyter de fart rett over hodene våre før de forsvinner over treppene. Et lite glimt av luftens små herskere.

Snart er vi på 4 hjul igjen. Etter mange og lange mil passerer vi Gävle, og tar inn på en campingplass i en nydelig liten by ved navn Søderfors. Hytta er lita, og fasilitetene er ikke all verden, men omgivelsene er praktfulle. Kvelden er imidlertid ennå ung, og vi har peilet oss inn på Vendelsjøen. Etter et mislykket besøk i et fugletårn som var plassert midt i en tett skog uten utsikt, der bare en enslig grå fluesnapper var å beskue, vandret vi ned til selve sjøen. Et *fiskeørnpar* i full aktivitet er alltid fascinerende, spesielt når en kan zoome fuglene inn med 50-60 gangers forstørrelse.

Så, langs en kronglete og smal vei østenfor sjøen, er det det skjer. Med kort tids mellomrom dukker de 3 Ter opp. En liten fugl blir observert sittende på en tråd. Det betyr bråstopp og ned med ruta, av med motoren og opp med kikkerten. Joda, sangen er ikke til å ta feil av, og kikkerten bekrefter mistanken; *torririsk*. Men, vi har mer snadder i vente. Rundt neste sving er det på ny bråstopp - en skapning driver og flyr opp og ned i en kornåker. Dette må studeres. Maken til kurtiseflukt. Teleskop opp! Øynene stirrer, og hjernen konstaterer raskt at her har vi en ny totalart. Familie og slekt er grei, men hvilken art? Lerkefam. er, for å si det forsiktig, relativt ukjent for meg. Jeg noterer meg alle kjennetegn, for her må fugleboka fram. Etter å ha sjekket, kryssjekket, dobbeltsjekket, og overhørt hundrevis av utålmodige spørsmål fra baksetet, er det klart: *Trelerke*. Oj, oj, oj.

Men ikke før har jeg lagt foten på gasspedalen og rundet et par svinger før et nytt utbrudd fra baksetet når ørene mine. En *tornskate* like ved veien! Bilde, tenker jeg. Endelig bilde av tornskate hann. Hunnen ble foreviget på Lørudden året før. Uendelig forsiktig lirker jeg vindusstativet på plass og monterer 600mm-telen. Fuglen sitter på strengen ca 160 grader tilbake. Med en halsbrekkende gymnastisk øvelse får jeg inn fuglen på mattskiva - holder pusten - og trykker av. Puh, den ble sittende. Et bilde til, så er det verste gjort. Nå gjenstår det bare å få et enda bedre bilde. For å få det til, må jeg rygge noen meter. Heisan, der var den visst lei av å posere. Vel, vel. Godt fornøyd, og ennå litt småskjelven, drar vi videre - til Tännaren. Og hvilken midtsommerveld det skulle bli. Midnatts-sang av *gresshoppesanger* og *myrsanger* er vel ikke å forakte!?

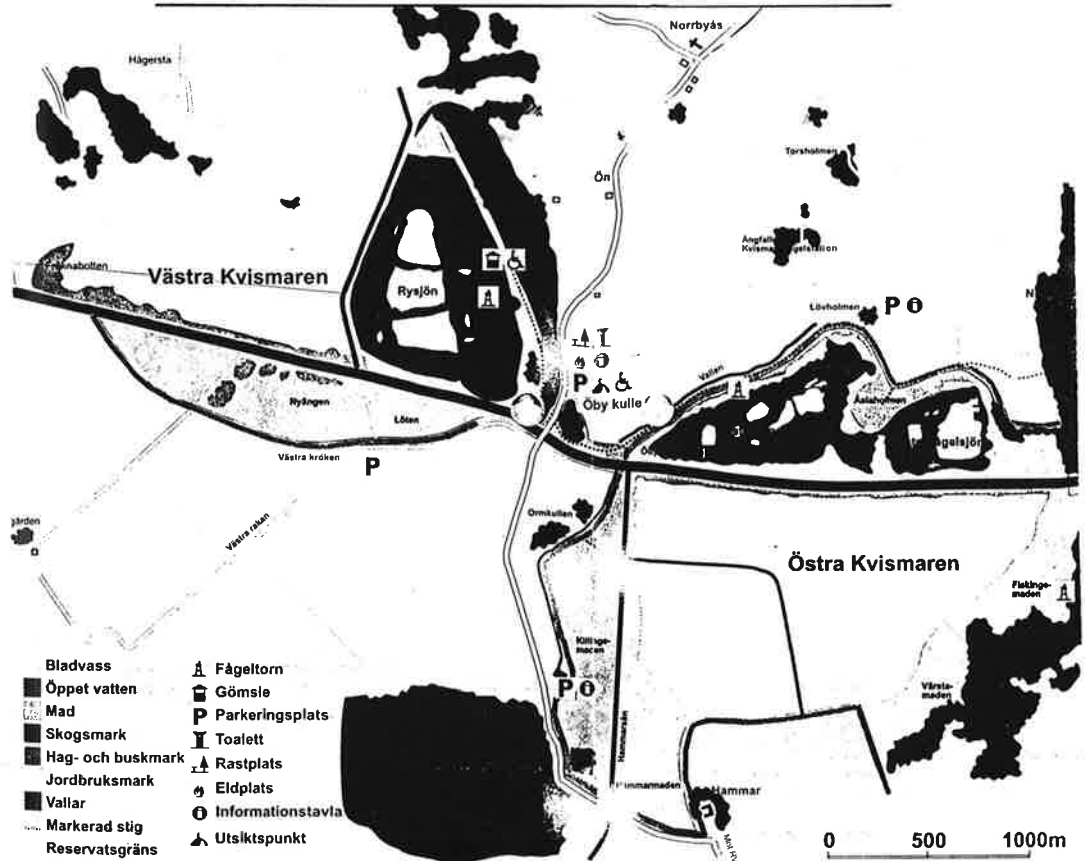
Tirsdag 24.juni: Over de store kornåkrene mellom Uppsala og Ørebro, henger det flere *musvåker* på speiding etter bytte.

Vi tar en avstikker til Ångsö, en halvøy i Hjälmaren. Varmt og godt vær, men kanskje ikke de helt store forventningene. Kvismaren er farlig nær og begynner å surre i hodet..... Vi vandrer langs en oppmerket tursti, og får studere en *løvmeisfamilie* vel og lenge. På tilbaketuren blir vi møtt av en ny lerkefalk i lav, rask jakt over engene.

Så hittar du till Kvismaren

Från Örebro – åk väg 207 mot Odenbacken. Följ skyltarna mot Kvismaren. Från riksväg 52 följ skyltar några kilometer öster om Sköllersta.

Bladvass	▲ Fågeltorn
■ Öppet vatten	🏠 Gömsle
🌾 Mad	P Parkeringsplats
🌲 Skogsmark	🚻 Toalett
🌳 Hag- och buskmark	🌳 Rastplats
🌾 Jordbruksmark	🔥 Eldplats
🌿 Vallar	🗺 Informationstavla
⋯ Markerad stig	▲ Utsiktspunkt
⚡ Reservatsgräns	

En musvåk i oppvisningsflukt får oss til å stoppe bilen ute i åkerland. Og takk for det! For på andre siden av veien får vi øye på et mobbeoffer. Rovfugl. Opp med skopet igjen! Men ka Søren! "Ny toatalart", meddeler jeg en lydhør forsamling. Alle får kikke, og Raymond lanserer flere gode forslag - og noen dårlige. Fugleboka må fram igjen - og selv om det er litt tvil - det må være en *vepsevåk*. Hva annet kunne det være? Næmlig. Profilen og tegningene på vingene var jo for så vidt greie. Men det er rart med det, første gang en art sees er man jo litt i tvil - med visse unntak, da.

Omsider ankom vi Ørebro. Svær, kjempesvær campingplass. Og så hvile, vel? Neida. Kvismaren - dette forjettede sted lå jo bare et kvarter fra oss. Vi måtte bare ut dit - helst så fort som mulig. Bare for å se stedet, eller bare for å gjøre seg kjent med veien, for å si det sånn. Bare en liten kikk. Men det ble mange kikker. Og vi ble ikke skuffet. Hvilket sted! Litt dårlig lys for fotografering, men jeg kan ikke dy meg. Den *sørlige gulerla* som sitter bare 5 m fra meg på gjerdestolpen må bare foreviges.

Stien til Rysjøen er godt oppmerket, og i det fjerne ser vi et svært fugletårn nedlesset med mennesker og teleskop. Men vi har det ikke travelt, og stanser litt for å suge inn atmosfæren. Lukten og et villniss av fuglelyder. Jeg forsøker så godt jeg kan å skille ut lydene fra hverandre; *hagesanger*, *stær*, *gulerle*, *hettemåker* og *gulspurv*. Fra takrørskogen hører jeg straks den umiskjennelige snatringen til rørsangeren, eller rørsangerne, for det er masser av dem. Innimellom høres en sivsanger, som fortvilet prøver å komme til ordet i konkurransen.

Mens vi står der, kommer de andre fuglekikkerne mot oss og forlater området. Vi er helt alene. 4 Birkelunder ved Nord-Europas beste fuglesjø. Tankene mine blir avbrutt av en grov og snerrende rørsangerlignende lyd - *trostesanger!* (Dagen etterpå, på fuglestasjonen, får vi rede på at de har et omfattende trostesangerprosjekt gående). Flere hanner stemmer i, og vil tydensynlig fortrenge naboene fra sine revir. Konkurransen er intens. Og så kommer den! Den lyden/sangen jeg absolutt ikke kunne bestemme. Nede fra vannkanten kom den. Gjentatte ganger. En sanger så klart - men hvilken? Heldigvis har jeg lydopptak med meg på hytta - så nå blir det lytting før kveldsmat.

Ikke før er vi kommet opp i tårnet før en merkelig dyp basstone slår imot oss. *Rørdrum*, kommer det momentant fra vår yngste fuglevenn. Opp med notisblokka! Lyden av denne fuglen er utrolig kraftig og kan høres på lang avstand. Ingen "vanlige" mennesker ville trodd at denne lyden kom fra en fugl. På en måte danner den et perfekt akkompagnement til alle de andre lydene som fyller den fuktige kveldslufta.

På Vallen ved Västra Fågelsjön høres flere gresshoppesangere. Nevnes bør også en kjernebiter, som mine turkamerater observerte uten mitt nærvær.

Vel hjemme på hytta får vi konstatert fakta: *Sumpsanger*. En sjeldenhet også ved Kvismaren.

Torsdag 26.juni: Etter å ha tilbrakt hele onsdagen ved Kvismaren, med observasjoner av *tornsanger*, *myrrikse* og *skjeggmeis* bl.a., stikker vi torsdagmorgen innom Fiskingemaden, på sørsiden av Kvismaren. Sammen med 3 kjekke svenske ornitologer, observeres *dverglo*, *snadderand* og *dvergspett*.

Så drar vi videre sørover, til Tåkern. Vi camper ved bredden av Vättern like nord for Vadstena. For oss blir Tåkern en liten skuffelse; sannsynligvis er forventningene for høye. Dessuten er det nok litt for sent på året til å få de store fuglemengdene. Innsjøen er dessuten stor og uoversiktlig. Vi så en masse fugl langt ute på sjøen som det var umulig å artsbestemme. Og - ikke minst - vi var blitt litt forvente av Kvismaren.

Rundt Tåkern er det flere fugletårn. Vi stoppet først ved Svällinge: Og her kommer Mr.Falkeblikk til sin rett igjen. Langt i det fjerne påstår han at han ser ei merkelig terne. Etter et raskt søk i skopet, kommer det et kjapt fingerknips tett fulgt av et hesblesende: "Øystein, sjå her, ei *rovterne*. 100% sikker." Og joda, gutten har rett. Et praktfullt syn der den kretser rundt blant *makrellterner* og *hettemåker*.

Ved Glänås kommer vi ut i selve takrørskogen ved hjelp av klopper og oppbygd sti. En uvant og merkelig følelse å kunne gå midt ute i sumpland tørrskodd. En følelse av å være midt inne i et eventyrland. Og eventyr ble det. Rundt omkring oss, bare et par meter unna, kretset en tallrik *skjeggmeisfamilie*. Hvilke fotomotiv. Og ikke nok med det - plutselig sitter det en rørsanger åpent 2 m fra Canon'en min. Snakk om flaks.

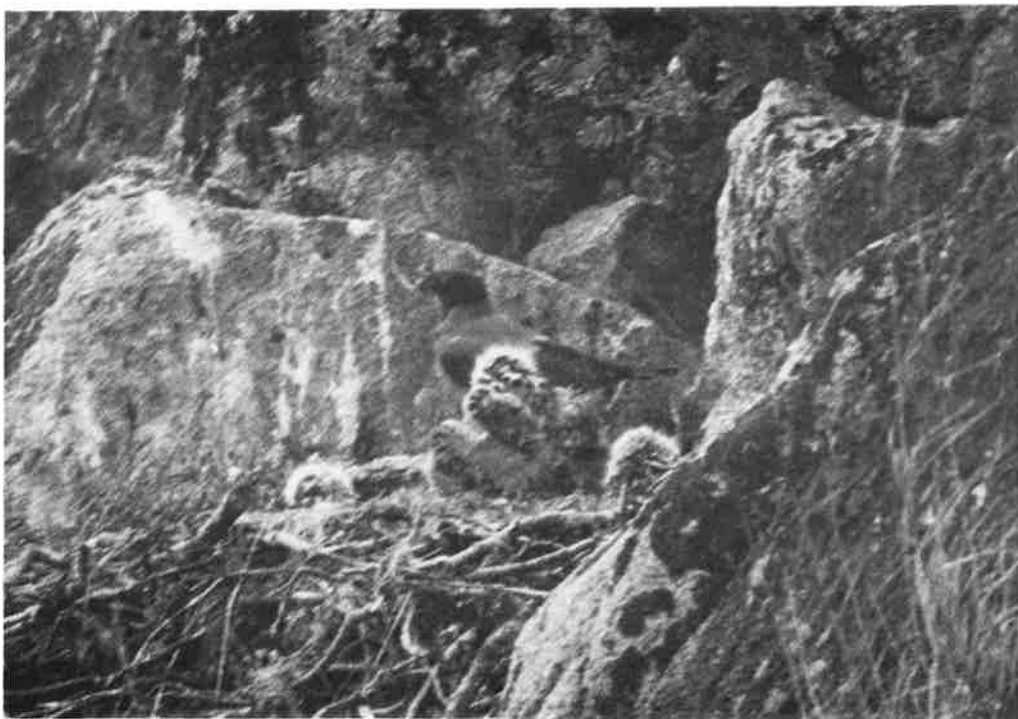
Fredag 27.juni: Vi avsluttet vår odysse med en natt-tur til Tåkern. Intet nytt, men et fint minne rikere. Nattdig takedis som ramme rundt et orkester av nattsangere og et par bass-syngende *rørdrumer*.

LITT HISTORIKK OM HAVØRNA

Av Harald Misund

Jeg har nettopp mottatt noen brev fra Willgohs tid - som jeg synest er interessante. I 1956-57 sendte Willgohs følgende spørreskjema til postmestrene og lensmennene. Disse sendte det ofte videre til andre som hadde kjennskap til havørn. Disse brev dannet grunnlaget for hans arbeid, og jeg synest de kan være av historisk interesse for leserne av Havørna.

Vedr. brevet fra Tomas Schjelderup, Skånland i Salten (i Beiarkjefsten), kan det bemerkes at det også i dag hekker 2 par på eiendomen. Videre er det observert 25 ørner på isen i Beiarfjorden ved Tvervik.

*Fra Bliksvær. Kråke og 3 ørnunger.
Foto: Johan Fr, Willgohs*

herr lensmannen i

*Bodin,
Bodø.*

Tillater meg herved vennligst å be om at en om mulig kan skaffe til veie opplysninger om havørnens forekomst i Deres distrikt og eventuelt sette meg i forbindelse med folk som har særlig kjennskap til den.

Beste hilsen og på forhånd takk!

J. F. Willgohs

J. F. Willgohs

Zoologisk

er tilba

Zoologisk Museum, Bergen.

30/11-58

Deres ene rundskriv er idag levert til lensmannsbetjent
Asstian Frivik, Bodin lensmannskontor, Bodø, til besvarelse. Han er
personlig interessert i alt som vedrører vilt - fugl og fisk. Han er
et eksemplar er idag sendt formannen i Bodin viltneid, herr kjøp
i Ragnar Schjølberg, Bodø, til besvarelse. Han har nemlig en havørn
og på sin egen eiendom - og er en særdeles viltinteressert mann.
Hoper at De fra disse vil kunne få opplysninger som kan være Deres
nyttige.

Bodin lensmannskontor, Bodø, 2. desember 1958.

Arvid Høyem
Bolin: Høyem

*Er det at skolebestyrer George
vifoy skolen (Statens skole) i
Bodø har vist*

RAGNAR SCHJØLBERG

Telegramadr.: RAGNAR, BODØ

Telefon 20080

Bodin, pr. Bodø, 10. desember

Herr konservator J. F. Willgohs
Zoologisk Museum - Universitetet

B e r g e n

Deres forespørsel til herr Lensmannen er blitt meg
oversendt til besvarelse.

Havørnen har alltid vært stasjonær her. - 2 reder på
Store Hjertøy ved Bodø har vært i konstant bruk i en årrekke.
1937 satte jeg ut narer på Store og Lille Hjertøy.
Ørnebestanden økte da raskt, og har vært en stor plage for
dette forsøk.

Ørnen har også gått til angrep på sauebestanden. Jeg
har siden 1930 hatt avlstaasjon for sau på Store Hjertøy .
Avfallsdungen inneholder meget bein av lam.

Vanligvis holdt 10-12 ørner til på Store Hjertøy til
1948. Da ble Nord-Norges Salgslags slakteri satt i drift.
Nord-Norges Salgslags slakteri kaster innmat på siden og
det ser ut for at havørn fra fjerne distrikter har slutt seg
ned her. Personlig har jeg sett 23 - tjuetre ørner sitte på
berget samtidig. En av fløttmennene i Bodø som jeg snakket
med, hadde i sommer talt 31 - trettien ørner sittende i fjæra
og spise.

Ørnene jakter "i formasjon" etter haren. Har flere
ganger iaktatt 3-4 ørner "på skytterlinje" 10-15 meter over
jorden seile rundt øyene langs havkanten.

Måkene er ellers dens vanlige kost.

Kongeørn har jeg ikke sett siden 1927 da min bror skjøt
en som forsøkte å ta hans Irsksetter under jakt i fjellet.
Antagelig trodde den det var en rev. Han kallte inn hunden
og ørnen som holdt seg 1 meter over hunden fulgte med til
haggel nr. 6 avsluttet saken.

Andre spesielle opplysninger vet jeg ikke. Fargen er
noe forskjellig, enkelte er nokså lyse og ganske gule på
hodet (muligens alderdom). Er enig i at det var en flott
fugl "hvis den gjore forskjell på mitt og ditt".

Forekommer havörn på Deres kanter?

Til min eiendom hører et lite egg- og duŕvær og i hekketiden kan vi se havørnen seile til og fra på jakt etter ærfugl og måse.

Kan De oppgi noen steder den har hatt reir?

Ørnen hekker oppe i Skånlandsfjellet og der er sikker 2 par som har reir. Her har vært ørn gjennom hele min oppvekst og da ingen driver jakt på de er det ikke noget sersyn å se flere ørner på en gang.

Når hekket ørnen siste gangen?

Utan at jeg kan si det med sikkerhet tror jeg at den har hekket også i år.

Har De sett noe av det havørnen har tatt som bytte?

I rugetiden tar den ærfugl måse og måseunger i den øvrige tid av året tar den det den kommer over. Foruten harer tar den fisk som steinbit og rognkjeks ets.

Andre observasjoner av havörn?

På Hjerøy, Ragnar Schjølbergs eiendom, like ved Bodø, har den et kjært tilholdssted da det er satt ut harer på øya.

Hørte forleden at nogen skulle ha set ca 25 ørner som sat på isen i bunnen av Bejarfiorden. Men om det var kongeørn eller havörn kan jeg ikke uttale meg om.

Forekommer kongeørn på Deres kanter?

Det kan jeg ikke med sikkerhet si.

Er takknemlig om spørsmålene kan bli besvart snarest mulig.

Ærbødigst

Skånland i Salten, den 26/7 - 57L. F. Willgohe

Zoologisk museum, Universitetet i Bergen

Forekommer havörn på Deres kanter?

Ja. Havörn har her vært vistnok fra olulitiden. Før i tiden for en 30 år siden drev de og tok ørneungene, det var da kr. 2,- i skutpremie og da utmarken var felles var samtlige bønder ilag om dette og pengene blev delt eller benyttet til felles beste, Siden er det blir slutt på dette og bestanden har vistnok derved økt i den senere tid.

Kan De oppgi noen steder den har hatt reir?

Her på Øya har den reir flere steder, men jeg kan ikke oppgi noe så sikkert antal som hekker, dog vil jeg tro at her 4-5 par.

Når hekket ørnen siste gangen?

Ørnen hekker ørvist. Det hender at skolebarna tar en tur i påsken på fjellet vi kaller (bare 93 m høit men der er brat og hamret så der har den flere reirplasser) for å se i reirene og dersom den da har egg og de kommer i berøring med disse forsvinder de senere, enten hun til-
Har De sett noe av det havørnen har tatt som bytte? Intet, gjør den eller flytter dem over end

Ja, den tar fisk. Har set den ta uer som flyter op av uerssnikerne. Men har ogsaa set den tar skarvunger og har fundet rester av fisk og skarv i redeene. det steis vites ikke

Andre observasjoner av havörn?

Andre observasjoner av interesse har jeg ikke men har hørt i min ungdom av far at de har set ørnen slå ned på kveite som var søt stor et den trak ørnen med seg i dypet.

Forekommer kongeörn på Deres kanter?

Det er tvilsomt, isellefeldt de ørneunger jeg har set har vært Havörn, de har altid høvt nakne gule føtter.

Er takknemlig om spørsmålene kan bli besvart snarest mulig.

Erbödigt

J. F. Willgoß

Zoologisk museum, Universitetet i Bergen

Som en kuriositet kan nevnes at da her i 1925 blev stiftet et frilynt ungdomslag her fikk det navnet "Havörnen" og på lagets merke er malt en stor flyvende örn, den er likesom blitt et symbolfor stedet.

Postmerken den 7. 8. 1954

Carl Hagel

Henrichs Kristiansen

Postmerken

5.05.98
NORGE
8170
STAMMÅR
197

**Har du spesiell interesse for
natur, og synes du ville fugler
og dyr er spennende ?**

**Da er
Norsk Zoologisk Forening
og
Norsk Ornitologisk Forening
noe for deg...**